

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Proces privatizace státního majetku
zaměřený na lesní hospodářství

Předkládá: Bc. Linda Krausová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Proces privatizace státního majetku zaměřený na lesní hospodářství“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Záluží 23. 3. 2021

Bc. Linda Krausová

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za trpělivost při vedení mé diplomové práce a za cenné rady, jež mi poskytl. Paní Jiřině Vimrové a panu Ing. Milanu Růžičkovi děkuji za poskytnuté rozhovory. Svému dědečkovi, Ing. Petru Krausovi, děkuji nejen za to, že mě inspiroval ohledně tématu mé práce, ale také za to, že mi byl vždy vzorem pro jeho čestnost a laskavost. Tereze Zápotocké děkuji za překlad resumé.

Obsah

Úvod	6
1 Transformace ekonomiky a privatizace	8
1.1 Instituce zřízené pro účely privatizace	10
1.1.1 Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci	11
1.1.2 Fond národního majetku.....	11
1.1.3 Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku	12
1.1.4 Pozemkový fond České republiky.....	13
1.2 Malá privatizace.....	13
1.3 Velká privatizace	15
1.3.1 Privatizační projekty.....	15
1.3.2 Privatizační metody ve velké privatizaci.....	17
2 Kupónová privatizace	19
2.1 Investiční a podílové fondy	20
2.2 Průběh kupónové privatizace.....	21
3 Restituce jako součást privatizace.....	22
3.1 Restituce zemědělského a lesnického půdního fondu	22
3.2 Restituce majetku obcí.....	25
4 Privatizace lesního hospodářství.....	27
4.1 Stav lesního hospodářství před listopadem 1989.....	28
4.2 Jednání České národní rady o reformě lesního hospodářství	30
4.2.1 Spor o akciové společnosti	30
4.2.2 Koncepce reformy lesního hospodářství	33
4.3 Privatizace státních lesů dle zákona č. 95/1999 Sb.	37
4.4 Podnik Lesy České republiky	38
4.5 Akciové společnosti v oblasti lesnictví.....	40
4.6 Transformace Lesního závodu Přimda	40
5 Kritika privatizace a příklady nekalého jednání	44
5.1 Pozitivní hodnocení privatizace.....	44
5.2 Negativní hodnocení privatizace	44
5.2.1 Netransparentní vlastnická struktura podniků.....	45
5.2.2 Protiprávní jednání spojené s investičními privatizačními fondy ...	46
5.2.3 Rozkrádání majetku akciových společností	47
5.2.4 Nekalé jednání v Lesním závodě Přimda	49
Závěr.....	52

Resume	55
Použité zdroje	56
Přílohy	I

Úvod

Předmětem této diplomové práce je, jak název napovídá, proces privatizace se zaměřením na lesní hospodářství. Téma jsem si vybrala z několika důvodů. Ačkoliv jsem v době, kdy privatizace probíhala, ještě nežila, mnohé jsem se o ní dozvěděla prostřednictvím rodinných příslušníků, kteří ji osobně zažili. Mí rodiče i prarodiče se účastnili kupónové privatizace jako drobní akcionáři, přičemž můj dědeček jako poslanec České národní rady stál v 90. letech minulého století přímo u zrodu samotné myšlenky na privatizaci a aktivně se zapojoval do její realizace. Neboť mu vzhledem k jeho předchozímu zaměstnání byla blízká problematika lesnictví, angažoval se především v otázkách privatizace lesního hospodářství. Jak jsem z našich rozhovorů pochopila, privatizace tohoto odvětví byla velmi specifická, neboť se v zásadě jednalo o majetkovou transformaci něčeho, co lidé pokládali za národní bohatství, volně přístupné, přinášející užitek všem bez rozdílu, a také za hlavní a nenahraditelnou složku zdravého životního prostředí nejen celonárodního, ale i panevropského významu.

V našich rozhovorech byly také často zmiňovány nekalé praktiky, s nimiž se má rodina během privatizace setkala a jež mi natrvalo utkvěly v hlavě jako problém, za nímž je třeba jít a věnovat se mu hlouběji, aby si člověk mohl udělat lepší obrázek o skutečném stavu společnosti a celé transformace. V této práci bych se tedy chtěla věnovat nejen procesu privatizace lesního hospodářství s jeho specifiky, ale také jeho kritickému zhodnocení, jak bylo pojato v odborných kruzích, a blíže přiblížit konkrétní případ privatizace bývalého Lesního závodu Přimda. Ráda bych tak navázala na odkaz mého dědečka a vzdala mu tak hold za jeho úsilí o prosazení co nejlepších možných zákonných podmínek, které by umožňovaly svědomité, udržitelné a zároveň ekonomicky přínosné hospodaření v našich lesích.

Strukturu práce tvoří pět větších celků. První část se věnuje obecným otázkám privatizace, zákonům a institucím, jež se s ní pojily a dodnes mnohdy ještě pojí. Druhá část práce se věnuje dvěma konkrétním metodám privatizace, a to privatizaci kupónové, jako specifické metodě české transformace, a restitucím jako metodě bezúplatného převodu majetku. Třetí část je zaměřena na transformaci lesního hospodářství. V práci se snažím vystihnout vývoj celého procesu tak, aby objasnil spletnost problematiky. Čtvrtá část je věnována konkrétnímu příkladu,

jímž je privatizace Lesního závodu Přimda. Poslední část se věnuje hodnocení a kritice privatizace s uvedením některých případů, které byly často v rozporu s dobrými mravy či přímo nabyly skutkové podstaty trestných činů.

K metodám, jež jsem v práci užíla, patří vedle analýzy primárních pramenů a jejich následné syntézy také kvalitativní, nestrukturované osobní rozhovory s osobami, které byly do procesu privatizace lesního hospodářství osobně zapojeny. V práci jsem pak vycházela z přepisů těchto rozhovorů. Dalšími dokumenty, z nichž jsem čerpala, byly kromě standardních zdrojů například stenozáznamy jednání Poslanecké sněmovny České národní rady nebo odborné expertízy, vyhotovené za účelem posouzení koncepce transformace českého lesnictví.

Během samotného psaní jsem narazila na několik problémů. Předně se někdy rozcházeły kvantitativní údaje, uvedené v různých zdrojích věnovaných témuž tématu, což mohlo být způsobeno tím, že se autoři věnovali problematice vždy z pohledu svého oboru a že pravděpodobně ne vždy měli přístup k přesným datům. Je velice pravděpodobné, že ve stadiu překotné privatizace docházelo občas k zanedbání povinností při vedení evidence, k uvádění nepřesných údajů a k dalším chybám či opomenutím, které ovlivňovaly statistické výstupy. Dalším problémem, na nějž jsem narazila, pak byla neexistence zásadního primárního dokumentu, kterým byla „*Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniků státních lesů v České republice a návrh statutu právnické osoby Lesy České republiky*“. Ačkoliv jsem se tento dokument pokoušela dohledat jak v obvyklých repozitářích a archivech, tak skrze některé osoby, které s ním jako s pracovním materiálem přišly do styku, nebyla jsem v tomto směru úspěšná. Dle Jiřího Pondělíčka z Ministerstva zemědělství mohlo dojít k jeho nenávratnému poškození během povodní v roce 2002, což mohlo vést k vyřazení tohoto dokumentu z archivu. Veškeré moje informace o jeho obsahu jsem tedy musela čerpat z dokumentů, jež o Koncepti tematicky pojednávaly, tedy zejména z expertíz a z koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice z roku 2011. Určité obtíže jsem zaznamenala také při přípravě na rozhovory a během jejich realizace, kdy někteří z respondentů nebyli ochotni podávat jakékoliv informace. Přes všechny tyto nesnáze jsem se pokusila uchopit problematiku co nejobjektivněji, aby pokud možno nedocházelo ke zkreslování.

1 Transformace ekonomiky a privatizace

Rok 1989 byl v českých dějinách významným mezníkem nejen z hlediska historického, kdy došlo k pádu komunistického režimu, ale také z hlediska ekonomického. Spolu s rozpadem tehdejšího, více než čtyřicet let trvajícího, státoprávního uspořádání, v němž veškerá ekonomika spadala pod gesci státu, došlo také ke kolapsu centrálně plánovaného hospodářství. Bylo třeba urychleně jej nahradit novými, tržně orientovanými politicko-ekonomickými útvary.

Přechod k demokratickému zřízení vyžadoval tedy vedle ustavení nových politických struktur a vytvoření funkčního právního rámce také transformaci ekonomiky s obratem k tržním mechanismům. Tato transformace se týkala všech sektorů ekonomiky. Plánovaný přechod na tržní hospodářství však vyvolával řadu otázek, např. bylo třeba zhodnotit, do jaké míry tento přechod uskutečnit. Státu bylo doporučováno ponechat si ve svém držení především strategicky významné oblasti hospodářství či jejich významné úseky. Předmětem diskuse byl zejména primární sektor zahrnující vedle odvětví, jež byla stěžejní pro zachování ekonomické stability, také těžbu surovin, zemědělství, lesnictví a rybnářství. Dále bylo třeba zvážit řadu souvisejících faktorů, např. otázky dalších právních nároků, ekologických aspektů, celospolečenského přínosu a zájmu či nepřímého hospodářského prospěchu aj. Situaci ztěžoval i neexistující právní rámec, kdy zákony buď zcela chyběly, nebo byly přijímány v časovém presu.

Transformace národního hospodářství České republiky byla postavena na čtyřech základních pilířích:

1. liberalizaci cen,
2. liberalizaci zahraničního obchodu,
3. makroekonomické stabilizaci,
4. změnách (transformaci) vlastnických práv.¹

Z hlediska předmětu této práce je podstatný zejména čtvrtý pilíř, jenž vedle likvidace státních podniků a vedení insolvenčních řízení zahrnoval také jeden z jeho nejvýznamnějších segmentů – privatizaci.² Privatizace se pak následně stala nástrojem pro rozbití monopolu státního vlastnictví, vytvoření trhu s kapitálem

¹ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, s.11.

² Tamtéž, s.13.

a „postupný vznik standardních institucí kapitálového trhu, především burzy cenných papírů.“³

Privatizace, uskutečněná v ČSFR (resp. v ČSR) v devadesátých letech minulého století, je rozdělována na privatizaci „malou“ a „velkou“. Přestože toto označení svádí ke klasifikaci privatizovaného majetku dle jeho objemu, začlenění do obou skupin mělo svá pravidla, která s velikostí korespondovala jen do určité míry. Podstatné bylo, že v rámci malé privatizace byla převáděna pouze aktiva⁴ podniků v podobě věcí, kdežto velká privatizace se týkala jak pasiv, tak i aktiv (tj. zdrojů podniku k financování majetku).⁵

Právní rámec privatizace tvořily zejména:

- zákon č. 427/1990 Sb., ze dne 25. října 1990 o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby (federální zákon; malá privatizace);
- zákon České národní rady č. 500/1990 Sb., ze dne 15. listopadu 1990 o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodu vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby (český zákon; malá privatizace);
- zákon č. 92/1991 Sb., ze dne 26. února 1991 o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (federální zákon; velká privatizace);
- zákon č. 171/1991 Sb., ze dne 23. dubna 1991 o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky (český zákon; velká privatizace);
- zákon č. 229/1991 Sb., ze dne 21. května 1991 o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku;
- zákon č. 569/1991 Sb., ze dne 16. prosince 1991 o Pozemkovém fondu České republiky;
- zákon č. 95/1999 Sb., ze dne 25. května 1999 o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona

³ ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR. In: ONDRČKA, Pavel. *Specifika transformačního procesu ČR: závěrečná etapa výzkumného úkolu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 54. ISBN 80-210-2783-5.

⁴ Souhrnné označení pohledávek, nemovitého a movitého majetku v bilanci účetní jednotky.

⁵ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky: její kořeny, metody a výsledky*. V Praze: Oeconomica, 2006, s. 60. ISBN 80-245-1069-3.

č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

Ačkoliv musely být z důvodu tehdejšího státoprávního uspořádání přijaty jak federální, tak i národní zákony, vesměs spolu tyto zákony korespondovaly a nebyly ve vzájemném rozporu. Národní zákony byly pouze konkretizací společného zákona federálního.⁶

Z hlediska rychlosti převodu majetku bylo uvažováno o dvou možnostech privatizace: **rychlé privatizaci** bez předchozí restrukturalizace a stabilizace podniku (tzv. šokový přístup) a **privatizaci pomalé** (tzv. gradualistický přístup), jež zohledňovala především výběr vhodného budoucího vlastníka.⁷ Jelikož se pomalá privatizace v mezidobí, kdy podniky neměly ještě skutečné vlastníky a kdy hrozilo, že dojde k tzv. živelné privatizaci⁸ ze strany stávajícího managementu, zdála být příliš riskantní, bylo rozhodnuto, že bude nejprve přikročeno k variantě rychlé, a teprve posléze bude možné privatizovat podniky i pomalou metodou. Období rychlé privatizace tedy zahrnovalo léta 1991-1994, přičemž od roku 1995 lze hovořit o privatizaci pomalé, jež pokračuje dosud.⁹ Překotnost rychlé privatizace s sebou nesla přirozeně řadu obtíží. Vedle právního rámce bylo třeba stanovit organizační zajištění celého procesu a kompetence jednotlivých institucí, jež se měly privatizací zabývat, dále bylo třeba zvolit způsob financování či rozhodnout o kontrolních mechanismech, jimiž byla zajišťována transparentnost jednotlivých procesů a kontrola nad výkonnými institucemi.

1.1 Instituce zřízené pro účely privatizace

S ohledem na rozsah a hloubku transformačního procesu bylo nutno zřídit zcela nové instituce, jejichž úkolem byla koordinace celého procesu až do jeho zdárného ukončení.

⁶ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 36.

⁷ ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR, s. 56.

⁸ KLAUS, Václav. Spor o devadesátá léta: poznámky k problémům postkomunistické transformace. In: *Václav Klaus* [online]. © 2010, 7. 10. 2004 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1896>

⁹ ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR, s. 60.

1.1.1 Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci

Ústředním orgánem státní správy se v otázkách privatizace stalo *Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci České republiky* (dále též MSNMP nebo Ministerstvo privatizace), jež bylo ustaveno dle *zákona č. 105/1990 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky*. Hlavní náplní MSNMP byla správa státního majetku, jeho odstátnění a následná privatizace. Ministerstvo jmenovalo a řídilo privatizační komise, evidovalo podklady pro malou privatizaci, schvalovalo přímé prodeje a dražby nebo privatizační projekty pro velkou privatizaci. Seznamy těchto projektů poté předkládalo Vládě ČR, přičemž rozhodnutí o privatizaci následně předávalo realizačním institucím, tedy *Fondu národního majetku ČR (FNM ČR)* a *Pozemkovému fondu ČR (PF ČR)*.¹⁰

1.1.2 Fond národního majetku

Fond národního majetku vznikl na základě schválených privatizačních projektů *zákonem České národní rady č. 171/1991 Sb. ze dne 23. dubna 1991, o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky*. Primárním úkolem Fondu byla realizace privatizačních rozhodnutí vlády a následné inkasování výnosů z převodu privatizovaného majetku.¹¹ Fond plnil rovněž funkci zakladatele akciových, případně jiných obchodních společností. Činnost Fondu řídilo Ministerstvo privatizace. Do Fondu byl na základě rozhodnutí o privatizaci převáděn buď celý majetek zrušeného podniku, nebo jeho část. Tento majetek se pak stával majetkem Fondu, přičemž jej bylo možno dále použít jen pro účely stanovené zákonem, a to buď v souladu s rozhodnutím o privatizaci (např. na vyrovnání restitučních nároků, k založení akciové společnosti, k prodeji majetku nebo jeho části, k převodu majetku na obce, případně k převodu na další neziskové nebo nadační fondy apod.) nebo v souladu s rozhodnutím vlády (např. k plnění závazků z úvěrů poskytnutých pro privatizaci, k posílení zdrojů bank, k vyrovnání rozpočtu Pozemkového fondu nebo k převodu majetku do fondů pro rozvoj bydlení, dopravy apod.).¹²

¹⁰ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 38-42,

¹¹ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*, s. 162.

¹² ČESKO. Zákon č. 171/1991 Sb., zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České

Jelikož Fond národního majetku přestával po letech plnit funkce, kvůli nimž byl zřízen, byl ke dni 28. dubnu 2005 zrušen, a to *zákonem č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky* (dále jen zákon o zrušení Fondu národního majetku). Veškerý majetek Fondu přešel na stát, přičemž působnost Fondu byla přenesena na *Ministerstvo financí ČR*. Tento zákon byl pak novelizován v prosinci 2018, s účinností od 1. ledna 2019.

1.1.3 Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku

Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku České republiky, tedy zákon č. 308/2018 Sb., má za cíl „*zvýšit transparentnost nakládání s veřejnými prostředky a ve svém důsledku posílit roli parlamentu při rozhodování o finančních tocích miliard korun ročně.*“¹³

Ministerstvo financí ČR hospodaří s příjmy z privatizace (v současnosti především s dividendami ČEZ), jež jsou však vedeny na zvláštních účtech, oddělených od státního rozpočtu. Toto oddělení účtů je určitou zárukou, že výnosy z privatizovaného majetku budou sloužit zejména k úhradě právě těch závazků státu, které souvisely či souvisejí s privatizací. Úhrady mají směřovat hlavně na likvidace ekologických škod, ke kterým se stát při privatizaci zavázal. Ovšem již od samého začátku zákon umožňoval použití těchto výnosů také na jiné, neprivatizační účely. Nicméně neprivatizační účely se pak staly hlavními výdaji hrazenými z tohoto účtu. Jednalo se například o mnohé vládní projekty. Třeba již v roce 2007 použila vláda prostředky z těchto účtů na uhrazení výdajů souvisejících s rozvojem dopravní infrastruktury, přičemž jejich výše činila 21 mld. Kč. O rok později to bylo již téměř 34 mld. Kč.¹⁴

Možnost převádět prostředky z výnosů privatizace také do státního rozpočtu pak byla uzákoněna v roce 2012. Uvádí se, že tyto prostředky měly sloužit na vyrovnaní schodků důchodového účtu. V okamžiku převedení se z těchto prostředků staly příjmy státního rozpočtu, čímž se staly nerozeznatelnými od jeho

republiky. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Česká národní rada, ročník 1991, částka 36, číslo 171.

Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-171>

¹³ *Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku zefektivní hospodaření státu* [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z:

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/novela-zakona-o-zruseni-fondu-narodniho-33640>

¹⁴ Tamtéž.

dalších příjmů, typicky daní. „Od roku 2012 bylo do státního rozpočtu převáděno průměrně 10 mld. ročně, a to při zachování bezpečného zůstatku na krytí privatizačních výdajů, zejména nejvýznamnější ekologie.“¹⁵

Aby však mohly být tyto prostředky do státního rozpočtu převedeny, musí být splněna podmínka záporného salda důchodového systému, tzn. že příjmy ze sociálního pojištění musí být nižší než výdaje vynaložené na důchody. Jelikož však tato podmínka mnohdy nenastala, rozhodlo se Ministerstvo financí tuto situaci řešit výše zmíněnou novelou usnadňující „převádění peněz z jedné státní kapsy do druhé – z privatizačních účtů do státního rozpočtu. Takže prostředky, které nebudou využity na krytí privatizačních výdajů, nezůstanou nečinně ležet, ale budou moci být smysluplně využity na investiční či sociální potřeby podle aktuálního stavu hospodářství. Proces bude transparentní a kontrolovatelný, jelikož bude podléhat standardním procesům uplatňovaným při sestavování státního rozpočtu.“¹⁶

1.1.4 Pozemkový fond České republiky

Pozemkový fond České republiky byl založen jako právnická osoba dne 1. ledna 1992, a to na základě zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu ČR. Jeho úkolem byla správa státního majetku bývalých státních statků, který přešel do působnosti PF ČR dle zákona č. 229/1991 Sb. Součástí této správy bylo také pronajímání tohoto majetku za účelem jeho řádného obhospodařování, zpracovávání privatizačních projektů a po jejich schválení MSNMP jejich realizace. PF ČR se rovněž zabýval výkonem akcionářských práv, vymáháním pohledávek za nezaplacený prodaný majetek a odstraňováním ekologických škod způsobených státními podniky.¹⁷

1.2 Malá privatizace

Malá privatizace, již upravoval zákon č. 427/1990 Sb., probíhala od ledna 1991 do konce roku 1993. Jednalo se o odprodej menších objektů (obchodů, samoobsluh, trafik či firem tvořících provozní jednotku), a to výlučně formou veřejné dražby majetku. Zájemci mohli pocházet jak z řad fyzických osob (státní

¹⁵ *Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku zefektivní hospodaření státu* [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2018 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/novela-zakona-o-zruseni-fondu-narodniho-33640>

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 45-46.

občané České a Slovenské Federativní Republiky a osoby, jež byly československými státními občany po 25. únoru 1948), tak z řad právnických osob, jejichž účastníky nebo společníky byly výlučně tyto fyzické osoby.¹⁸ Z dražby byly vyloučeny provozní jednotky, na něž měly užívací právo osoby žijící nebo sídlící mimo území ČSFR, dále provozní jednotky, na které se vztahoval zákon o zmírnění následků některých majetkových křivd, a provozní jednotky, které přešly z vlastnictví fyzických osob a obchodních společností, jejichž společníky byly výhradně fyzické osoby, do vlastnictví státu podle předpisů vydaných po 25. únoru 1948, popřípadě z jiných důvodů po tomto dni, dokud majetkové nároky těchto osob nebudou upraveny zvláštními předpisy.¹⁹ Ustanovením § 2 odst. 3 zákona o malé privatizaci tak byl tento zákon vázán na tzv. malý restituční zákon č. 403/1990 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. listopadu 1990. Tento zákon se vztahoval na věci, které přešly do vlastnictví státu na základě zákona č. 71/1959 Sb. (resp. dle vládního nařízení č. 15/1959), tedy během poslední vlny znárodnování.²⁰

Výkonným orgánem malé privatizace byly okresní privatizační komise (OPK), jež byly zřízeny na základě *zákona č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodu vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby*. Komise byly jmenovány, řízeny a kontrolovány Ministerstvem privatizace. Jejich úkolem bylo vyhledávat provozní jednotky vhodné k privatizaci, pořizovat jejich seznamy, po schválení privatizačních podkladů všemi zainteresovanými stranami předložit tyto podklady Ministerstvu privatizace k dalšímu schválení a následně realizovat dražby těchto jednotek, včetně závěrečné fáze fyzického předání jejich nabyvateli.²¹

Během listopadu a prosince 1990 bylo ustaveno 85 privatizačních komisí. První dražba se pak konala již 26. ledna 1991 v Praze v budově Magistrátu na Malostranském náměstí. Kupní cena v sobě zahrnovala vedle ceny vydražených věcí také cenu zásob. V případech, kdy nebylo možné z důvodu nezájmu vydražit jednotku obvyklým způsobem, mohlo být přistoupeno k tzv. holandské dražbě, inspirované holandskými květinovými trhy. Při této formě dražby mohla být

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky, ročník 1990, částka 73, číslo 427. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-427>

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 38.

²¹ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 39.

vyvolávací cena snížena až na 50 % původní vyvolávací ceny.²² Výnosy z dražeb putovaly na konto Fondu národního majetku (FNM). V rámci malé privatizace bylo v ČR vydraženo 22 212 provozních jednotek za cca 30 mld. korun.²³

1.3 Velká privatizace

Velká privatizace, kterou upravoval zákon č. 92/1991 Sb., se vztahovala převážně na státní majetek v oblasti průmyslu, bankovníctví, zemědělství, obchodu, dopravy a služeb. Řídící a koordinační postavení v něm zaujímal Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci a Fond národního majetku České republiky. Velká privatizace probíhala ve dvou vlnách, a to v letech 1991-1992 a 1993-1994. Během obou vln byl zprivatizován majetek přibližně 4 800 firem v úhrnné hodnotě cca 1 230 mld. korun.²⁴ První vlna byla zahájena v červenci 1991 uveřejněním seznamu podniků určených k privatizaci, a to jak v první, tak i ve druhé vlně. Zároveň byly uveřejněny seznamy podniků určených k likvidaci a dále podniků, jež měly zůstat ve vlastnictví státu. Publikování seznamů pak bylo rovněž výzvou k předkládání privatizačních projektů.²⁵

1.3.1 Privatizační projekty

Privatizační projekty byly stěžejními dokumenty pro vstup do privatizačního procesu. Náležitosti všech projektů upravoval zákon č. 92/1991 Sb., který stanovoval, že součástí projektu musí být:

- vymezení majetku určeného k privatizaci včetně údajů o způsobu nabytí tohoto majetku a o výši jeho ocenění;
- uvedení restitučních nároků oprávněných osob a způsobu jejich vypořádání;
- vymezení majetku nepoužitelného pro účely podnikání (např. nedobytné pohledávky);
- uvedení způsobu převodu privatizovaného majetku, případně převodu duševního a průmyslového vlastnictví;
- uvedení údajů souvisejících s vytvořením nového podnikatelského subjektu (obchodní společnosti, akciové společnosti), a to včetně určení právní formy

²² JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 30-41.

²³ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ekonomie, s. 162.

²⁴ ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR, s. 58-60.

²⁵ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 77.

obchodních společností či druhu akcií akciových společností a množství akcií určených ke kupónové privatizaci;

- v případě prodeje uvedení ceny, platebních a dalších podmínek.²⁶

Pro zajištění zdravého soutěžního prostředí bylo požadováno předložení alespoň jednoho konkurenčního privatizačního projektu. Konkurenční projekty mohli předkládat buď další zájemci z řad fyzických i právnických osob, včetně zájemců ze zahraničí, nebo samotné privatizované podniky. Jelikož tyto podniky disponovaly informační převahou, případně přímo zadržovaly informace nutné pro vypracování privatizačních projektů, byla v únoru 1992 přijata novela zákona o velké privatizaci z roku 1991, která podnikům ukládala povinnost poskytovat žadatelům potřebné informace písemnou formou.²⁷ Byly rovněž stanoveny nejzazší lhůty, do kdy bylo možné předkládat konkurenční projekty, a to zejména pro účely kupónové privatizace. Pro první vlnu to byl 31. říjen 1991, pro druhou pak 31. květen 1992. V případě užití ostatních privatizačních metod, u nichž nebylo třeba řídit se přesným časovým harmonogramem, bylo povoleno podávat konkurenční projekty i po výše uvedených termínech, nejpozději však dva měsíce po zveřejnění privatizačního projektu.²⁸

Schvalování privatizačních projektů náleželo ve valné většině do kompetencí MSNMP, v případě privatizace strategicky významných podniků (energetika, zbrojní průmysl, telekomunikace, petrochemie apod.) pak podléhalo přímo vládě. Jelikož se rozhodování o privatizaci týkalo dvou segmentů (převodu majetku a převodu akcií), bylo pro zprivatizování majetkové podstaty jednoho podniku mnohdy nutno přijmou vícero rozhodnutí tak, aby byl tento podnik zprivatizován jako celek.²⁹

²⁶ ČESKO. Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu státu na jiné osoby. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky, ročník 1991, částka 20, číslo 92. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-92>

²⁷ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 63.

²⁸ Tamtéž, s. 48.

²⁹ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR: transformace národního hospodářství, zejména liberalizace vlastnických práv: privatizace, restituce a ostatní systémové změny*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017, str. 89-90.

1.3.2 Privatizační metody ve velké privatizaci

Privatizačními metodami, užívanými v rámci velké privatizace k převodu majetku, byly:

- veřejná dražba,
- veřejná obchodní soutěž,
- přímý prodej předem určenému vlastníkovi,
- transformace na akciovou společnost a následný prodej akcií,
- bezúplatný převod majetku do vlastnictví obcí,
- vydání majetku restituentům,
- použití zaměstnaneckých akcií,
- dočasné převedení majetku do Fondu národního majetku.

Při veřejné dražbě, jež byla užita především u velmi malých podniků a podílů, byla zohledňována nejvyšší nabízená cena. Veřejná obchodní soutěž sledovala nejen cenu, ale i specifické požadavky na vedení podniku. Používána byla zejména u malých podniků, avšak nikoliv striktně. Formou veřejné soutěže byl např. prodán podnik Škoda Plzeň. Metoda přímého prodeje byla využívána při prodeji předem určenému vlastníkovi (např. Škoda auto-Volkswagen). Hojně užívanou metodou byla transformace podniku na akciovou společnost a následný prodej akcií prostřednictvím kupónové privatizace, banky či burzy. Metoda bezúplatného převodu majetku sloužila pro převod majetku dílčím správním jednotkám (např. městům, obcím). Týkala se především bytového fondu, objektů občanské vybavenosti či fondů důchodového a nemocenského zabezpečení.³⁰ Vydání majetku restituentům, tedy oprávněným osobám, bylo často spojeno s odkupem nově vybudovaného majetku, nebo majetku původního, avšak zhodnoceného.³¹ Pro privatizaci majetku byly využívány rovněž zaměstnanecké akcie, jejichž vlastnictví bylo vázáno na zaměstnanecký poměr u akciové společnosti. Prodávány byly za nominální hodnotu, přičemž zájemci mohli využít k jejich koupi bezúročnou půjčku.³² U sporných případů, kdy si majetek nárokovalo více zájemců, či panoval oprávněný předpoklad, že by tomu tak mohlo být, byl majetek dočasně převáděn do Fondu národního majetku ČR, a to do té doby, než bylo rozhodnuto o jeho vydání oprávněnému nabyvateli. V praxi podniky využívaly více než jednu

³⁰ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*, s. 168-169.

³¹ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 58.

³² JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 50.

privatizační metodu, a to na základě zvolených transformačních strategií. Dominantní metodou se pak stala kupónová privatizace.

2 Kupónová privatizace

Kupónová privatizace byla naprosto ojedinělým experimentem v oblasti práva obchodních společností. „*Pro její účely byly politickým rozhodnutím vytvořeny stovky veřejných (ve smyslu vydávajících veřejně obchodovatelné či registrované akcie) akciových společností, a to v prostředí, které se vyznačovalo mimořádně stručnou a neúplnou (a tedy neinformativní) zákonnou úpravou právních vztahů uvnitř akciové společnosti, naprostou nezkušeností účastníků trhu s touto organizační formou či absencí smysluplné veřejnoprávní regulace kapitálového trhu.*“³³ Autorství československé formy kupónové privatizace bylo připisováno politikům a ekonomům vzešlým z Prognostického ústavu ČSAV, Dušanu Třískovi, Tomáši Ježkovi a Václavu Klausovi. Kompetence byly předány tehdejší vládě a nově vzniklému Ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci, jež vedl Tomáš Ježek.

Kupónová privatizace sledovala několik cílů, jimiž bylo kromě rychlého převodu vlastnických práv, spravedlivého rozdělení majetku mezi obyvatele a nastolení pozitivního vztahu obyvatel k tržní ekonomice také zabránění spontánní privatizaci, kdy hrozilo tunelování podniků či jejich obsazení bývalým managementem.³⁴ Svou roli k přikročení ke kupónové privatizaci sehrála i neuspokojivá finanční situace občanů, z nichž naprostá většina nedisponovala patřičnými úsporami.

Kupónová privatizace byla metodou, jež pro převod vlastnictví užívala za tímto účelem speciálně vydané nepřevoditelné cenné papíry, tzv. **investiční kupóny**, které byly součástí **kupónové knížky**, jež vydalo federální Ministerstvo financí. Tato knížka obsahovala registrační kartu I a II a 11 tisíc tzv. investičních bodů, rozdělených do skupin dle jejich nominální hodnoty, a to na kupóny v hodnotě tisíc, pět set, dvě stě a sto bodů. Vydávání a používání investičních kupónů se řídilo vládním nařízením č. 383/1991 Sb. ze dne 5. září 1991 (v případě první vlny kupónové privatizace), a nařízením č. 222/1993 Sb. ze dne 14. července 1993 (v případě vlny druhé). Kupónová knížka se v první vlně privatizace „*stala investičním kupónem dnem, kterým byla ve prospěch majitele zaregistrována*

³³ RICHTER, Tomáš. *Kupónová privatizace a její vlivy na správu a financování českých akciových společností*. Praha: Karolinum, 2005, s. 25.

³⁴ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*, s. 172.

u federálního ministerstva financí, které za tímto účelem zřídilo číslovanou soustavu zvláštních pracovišť.“³⁵

2.1 Investiční a podílové fondy

Investiční privatizační fondy (IPF) byly zakládány jako akciové společnosti se statutem samostatných právnických osob, které byly zřízeny výlučně za účelem kolektivního investování. Do českého právního rámce byly tyto fondy poprvé zapracovány v únoru 1991 zákonem č. 92/1991 Sb., přičemž v něm nebyla nikterak specifikována jejich role a funkce. Učiněno tomu tak bylo až v září téhož roku *nařízením vlády České a Slovenské Federativní Republiky č. 383/1991 Sb., o vydávání a použití investičních kupónů.*³⁶ Vstupem IPF do kupónové privatizace mělo být zabráněno příliš velkému množství rozptýlených akcionářů, kteří by nebyli schopni účinně vykonávat svá vlastnická práva, tj. spravovat a řídit společnost.³⁷ Majetek investičních fondů mohl být tvořen cennými papíry, nemovitostmi, tichými účastenstvími, případně cennými předměty. Do první vlny kupónové privatizace pak vstoupilo 429 IPF, přičemž 264 IPF za Českou republiku a 165 IPF za Slovenskou republiku. Druhé vlny se účastnilo 195 IPF (počítáno již jen za ČR).³⁸ Investování skrze IPF fungovalo tak, že jednotliví občané, kteří nechtěli investovat osobně, svěřovali své investiční body vybraným IPF, jež za tyto body objednávaly akcie konkrétních podniků. Na svůj majetek pak IPF vydával vlastní akcie, které následně přerozděloval svým akcionářům.³⁹

Naproti tomu podílové fondy nebyly samostatnou právnickou osobou, přičemž jejich majetek mohly tvořit pouze cenné papíry. Podílník, tedy majitel podílového listu, nemohl žádným způsobem zasahovat do činnosti podílového fondu. V případě, že byl podílový fond uzavřený, nemohl dokonce ani zpětně odprodat svůj podíl fondu, ale musel své podílové listy nabídnout na kapitálovém trhu. Do druhé vlny privatizace vstoupilo 158 podílových fondů, z nichž 37 bylo otevřených a 121 uzavřených.⁴⁰ Z hlediska procentuálního vyjádření byly fondy

³⁵ *Kupónová privatizace: první vlna (vybrané údaje).* [Praha]: Informační středisko CKP, 1993, s. 5.

³⁶ VYCHODIL, Ondřej. Dopady postprivatizační koncentrace vlastnictví na výkonnost českých podniků. In: *Privatizace bez kapitálu: zvýšené transakční náklady české transformace.* Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004, s. 52. ISBN 80-86729-11-7.

³⁷ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 110.

³⁸ *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje).* Praha: Merkur Praha, a.s. v nakladatelství Artproject Šmejkal, [1995], s. 9.

³⁹ *Kupónová privatizace: první vlna (vybrané údaje)*, s. 6.

⁴⁰ *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 9.

zaregistrované pro druhou vlnu kupónové privatizace zastoupeny z 56 % investičními fondy, 34 % zaujímaly otevřené podílové fondy a 10 % podílové fondy uzavřené.⁴¹

2.2 Průběh kupónové privatizace

Kupónová privatizace probíhala v několika fázích. V první fázi došlo k registraci investičních privatizačních fondů. Ve druhé fázi došlo k registraci účastníků, přičemž účastníkem se mohl stát každý občan ČSFR, který nejpozději v den ukončení registračního období (v únoru 1992) dosáhl věku 18 let. Po uhrazení manipulačního poplatku ve výši 1035 korun získal kupónovou knížku s body v nominální hodnotě 1 000 bodů, čímž se stal držitelem investičních kupónů (DIKem). Ve třetí fázi byly zveřejněny seznamy nabízených podniků se základními údaji o podnicích a stavu jejich hospodaření. Čtvrtá fáze představovala tzv. nulté kolo, během nějž mohli občané svěřit svou kupónovou knížku jimi zvoleným investičním privatizačním fondům. Pokud tak neučinili, v další fázi již museli investovat sami. Během páté fáze již probíhala jednotlivá investiční kola.⁴² Tato kola byla dvě.

První kolo bylo realizováno v letech 1991-1993, přičemž 72 % všech kupónů bylo svěřeno investičním fondům. Jelikož koncem prvního kola došlo k rozluce federace, druhé kolo probíhalo již jen v České republice. Bylo realizováno na základě novely zákona č. 92/1991 Sb., schválené Parlamentem ČR 8. července 1993, a trvalo od října 1993 do 31. prosince 1994. Během tohoto druhého kola bylo investičním fondům svěřeno již jen 63,5 % ze všech kupónů zařazených do druhé vlny.

⁴¹ *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 10.

⁴² ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*, s. 172.

3 Restituce jako součást privatizace

Stejně tak jako zákon o malé privatizaci i zákon o velké privatizaci vylučoval z převodů vlastnictví formou prodeje majetek určený k restituci. Oba procesy sloužící pro převod vlastnictví však byly vzájemně propojeny. Malá privatizace byla propojena s tzv. malou restitucí *zákonem č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd*, který umožňoval použít výnosů z malé privatizace k uhrazení restitučních nároků oprávněných osob. Velká privatizace byla propojena s velkou restitucí *zákonem č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích*, a to prostřednictvím privatizačního projektu, v němž muselo být uvedeno, jakým způsobem budou vypořádány nároky oprávněných osob.⁴³

Vedle malého a velkého restitučního zákona pak byly přijaty ještě další zákony, které upravovaly restituce církevního majetku, historického majetku obcí, židovského majetku a zemědělského a lesního majetku. Byly jimi:

- *zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi;*
- *zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku státu České republiky do vlastnictví obcí;*
- *zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křiv způsobených holocaustem;*
- *zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě).*

3.1 Restituce zemědělského a lesnického půdního fondu

Z hlediska této práce je pak podstatný posledně zmiňovaný zákon, tedy zákon č. 229/1991 Sb., jehož úkolem bylo zmírnit následky některých majetkových křivd, které byly způsobeny vlastníkům zemědělského a lesního majetku v letech 1948-1989.⁴⁴ Restituční procesy, které se řídily tímto zákonem, probíhaly ve třech fázích. Během první fáze předkládaly oprávněné osoby své požadavky na uplatnění svého restitučního nároku, a to pozemkovému úřadu a povinným osobám, jimiž byly v tomto případě státní podniky provozující svou činnost v oblasti zemědělství.

⁴³ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 65.

⁴⁴ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR*, s. 240.

Oprávněné osoby s trvalým pobytem v ČR mohly své nároky na vrácení majetku uplatňovat do 31. ledna 1993, ostatní, kteří ve stanovené lhůtě měli trvalý pobyt v zahraničí, pak mohli své nároky uplatňovat od 9. února do 9. srpna 1998. Pokud tak oprávněné osoby neučinily ve stanovených lhůtách, jejich právo zaniklo.

Následovala rozhodovací fáze, jejímž výstupem bylo rozhodnutí o oprávněnosti tohoto nároku, nebo o jeho zamítnutí, a to na základě jeho posouzení ve správním řízení. Třetí fází pak byla fáze realizační, kdy došlo k vypořádání oprávněného nároku buď formou tzv. **přímé naturální restituce**, nebo formou náhradního plnění, a to buď v podobě převodu nemovitostí dle zákona o půdě, zápočtu pohledávek nebo v podobě finanční náhrady.⁴⁵ Poprvé byla restituce lesního majetku zrealizována 1. ledna 1993, kdy byl navrácen majetek rodu Colloredo-Mansfeld z LZ Zbiroh, a to v rozsahu cca 10 tisíc hektarů. Postupně byly předávány majetky také dalším významným vlastníkům, např. Kinským, Kolowratům, Šlikům aj.⁴⁶

Restituce zemědělského a lesnického půdního fondu se týkala rovněž původního církevního majetku. Upravoval ji zákon č. 428/2012 Sb., jehož záměrem bylo zmírnit některé majetkové křivdy spáchané komunistickým režimem, a to v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Z hlediska lesnictví se zákon týkal buď zemědělských nemovitostí, resp. pozemků, které ke dni 24. června 1991 tvořily lesní půdní fond, nebo obytných a hospodářských budov a staveb sloužících lesní výrobě.⁴⁷ Církev a náboženské společnosti mohly své nároky uplatňovat ve lhůtě do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona č. 428/2012 Sb., anebo na základě pravomocného rozhodnutí o žalobě dle § 18 odst. 1 téhož zákona. Církevní nároky zahrnovaly více než 181 tisíc ha lesní půdy v úhrnné hodnotě cca 50,3 mld. Kč, z čehož převážná většina byla nárokována u povinné osoby Lesy ČR, a.s. (téměř 152 tisíc ha).⁴⁸

⁴⁵ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR*, s. 248-254.

⁴⁶ ŘÍHA, Mikuláš. Z historie státního podniku Lesy ČR. In: *25 let Lesů ČR v rozhovorech a datech* [online]. 2017, s. 120. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: https://lesy.cz/wp-content/uploads/2018/01/25_let_LCR_PUBLIKACE.pdf

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Parlament České republiky, ročník 2012, částka 155, číslo 428. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-428>

⁴⁸ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR*, s. 272-273.

Proces vypořádání se s církevními nároky se od samého začátku vyznačoval mnoha problémy, a to nejen v oblasti právní, morální a finanční, ale také ve výčtu nemovitostí, kdy oprávněné osoby nebyly schopny přesně určit rozsah majetku, o jehož vydání usilovaly. Tyto nejasnosti byly způsobeny právními úpravami zvyklostí před rokem 1948 a dalšími okolnostmi, které měly své kořeny hluboko v minulosti. Základní otázka se vztahovala k vlastnickému právu, kdy z jeho dnešního pojetí nebylo jasné, zda církevním subjektům vlastnické právo vůbec kdy vzniklo. Spor byl zapříčiněn stavem, kdy katolická církev byla již od feudálních dob spíše zdánlivým vlastníkem, kterému byl sice darován určitý majetek, ale v pojetí feudálního práva mu byl víceméně pouze „trvale propůjčen“ za účelem řádného obhospodařování. Církev s tímto majetkem nesměla bez souhlasu dárce nikterak dále nakládat, a to ve smyslu jeho prodeje, bezúplatného převodu na jinou osobu či jeho použití jako zástavy. Rovněž z hlediska kanonického práva a majetku, jenž církve nabývaly či směňovaly samy, vystupovaly církevní instituce spíše v roli jeho správce, nikoli vlastníka. „V českých zemích byl tento majetek až do roku 1918 kvalifikován jako vlastnictví královské komory, což byl ve své podstatě majetek státu, který s ním prostřednictvím svého panovníka mohl nakládat dle své libovůle.“⁴⁹ Další změny přinesl rok 1919, kdy byla církvím na základě pozemkové reformy zabrána veškerá půda nad 250 ha, resp. nad 150 ha v případě půdy orné. V praxi se však za samostatné subjekty považovaly jednotlivé farnosti či statky, tudíž byly církve touto reformou dotčeny o poznání méně, než byl původní úmysl zákonodárce. V roce 1947 pak došlo k revizi pozemkové reformy a k jejímu zpřísnění, čímž byly umožněny zábory veškeré půdy nad 50 ha. Další pozemková reforma na sebe nenechala dlouho čekat. Schválena byla v březnu 1948. Neboť neumožňovala vlastnit půdu tomu, kdo ji neobdělával, byla na jejím základě církvím zabrána další značná část majetku.⁵⁰

Problematika navrácení původního církevního majetku církvím se prolínala zákonodárstvím od roku 1990, kdy byla zrušena supervize státu nad církvemi, kterou stát vykonával již od dob vlády Josefa II., přes implementaci tzv. blokačního paragrafu do transformačních zákonů a přijetí *zákona č. 298/1990Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého*, až do roku 2012, kdy byl přijat zákon č. 428/2012 Sb. Tento zákon

⁴⁹ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR*, s. 269-270.

⁵⁰ Tamtéž, s. 270.

stanovoval, že pokud není z nějakého důvodu možné navrátit církvi konkrétní majetek, na nějž je uplatňován nárok, může dojít k finančnímu vypořádání mezi státem a církví, a to formou třiceti po sobě následujících ročních splátek. Zákon rovněž upravoval konkrétní výše náhrad, např. v případě římskokatolické církve se jednalo o cca 47 miliard Kč.⁵¹ Výsledkem byl stav, kdy Lesy ČR po započtení uplatněných církevních restitucí vydaly celkem okolo 500 tisíc ha půdního fondu jeho původním majitelům, což vedlo ke snížení spravované plochy státních lesů na cca 1,2 mil. ha.⁵²

3.2 Restituce majetku obcí

Restituce lesního majetku se týkaly také obcí. Upravoval je *zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku státu České republiky do vlastnictví obcí*. Navrácením lesů do vlastnictví obcí a měst se navázalo na dlouholetou tradici, započatou již v 18. století a přetrvávající až do padesátých let století minulého, kdy byla tato vlastnická struktura výrazným charakteristickým rysem českého lesnictví. V roce 1900 výměra obecní půdy dosahovala téměř 10 % z celkové rozlohy lesní půdy, v roce 1944 to bylo již 15 %, tedy 353 200 ha lesní půdy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Další nárůst obecních lesů byl spojen s konfiskacemi po 2. světové válce, přičemž před zestátnováním v padesátých letech dosahovala výměra těchto lesů 17,39 %, tedy 430 000 ha. Přestože řada měst tehdy vlastnila poměrně rozsáhlé lesy (např. Brno a Písek – téměř 7 tisíc ha, Kašperské Hory – cca 5 tisíc ha, Plzeň, Rokycany, Domažlice a Olomouc více než 3 500 ha atd.), většinou byly tyto lesy zastoupeny co do rozlohy menšími celky do 100 ha, což souviselo s množstvím měst a obcí na území ČR.⁵³

Problémem, s nímž se po restituci musely obce a města potýkat, byl fakt, že jim v rámci restitucí byly sice navráceny pozemky, ale nikoliv již inventář, hospodářské vybavení či sazenice, ačkoliv jim byly v padesátých letech zabaveny

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Parlament České republiky, ročník 2012, částka 155, číslo 428. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-428>

⁵² SZÓRÁD, Daniel. Současnost, církevní restituce, nejbližší budoucnost státních lesů. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, ©2017, s. 21 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

⁵³ BLUŽOVSKÝ, Zdeněk. Minulost a přítomnost obecních lesů. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, 72(11), s. 318. ISSN 0322-9254.

spolu s pozemky. Rovněž jim nebyly navraceny provozní budovy či hájenky, které bývalé státní lesy v průběhu let prodaly jako nepotřebné, anebo federální majetek, který zákon č. 172/1991 Sb. neřešil. Tím byl např. lesní majetek, který „vlastnilo“ *Ministerstvo obrany*.⁵⁴ Jako velmi závažný se pak jevil stav, kdy obce nebyly schopné v zákonné lhůtě šesti měsíců od znovunabytí majetku podat u příslušného katastrálního úřadu návrh na zápis vlastnického práva, čímž došlo k následnému promlčení, příp. vydražení nemovitosti jiným zájemcem. V důsledku tento stav vedl k podávání hromadných žalob a ke zdlouhavým soudním přím.⁵⁵

⁵⁴ BLUŽOVSKÝ, Zdeněk. Minulost a přítomnost obecních lesů. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, 72(11), s. 318. ISSN 0322-9254.

⁵⁵ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR*, s. 276.

4 Privatizace lesního hospodářství

Privatizace lesního hospodářství měla svá specifika, která souvisela nejen s hospodářskými, environmentálními a rekreačními funkcemi lesa, ale také s komplexními celospolečenskými zájmy. Neboť musela být zohledněna celá řada faktorů, jejichž nedílnou součástí byla vedle restitucí také ochrana přírody a přírodního bohatství, byla zemědělská a lesní půda z privatizačních projektů první a druhé vlny ve většině případů vyjímána, případně do nich nebyla zařazena vůbec.⁵⁶ Před samotnou privatizací bylo nutno vzít v úvahu, že státní lesní fond je zcela nehomogenní celek, a to nejen z hlediska hodnoty majetku, ale také z hlediska výnosů, přičemž jeho ekonomickou rovnováhu zajišťovalo asi jen 30 % z rozlohy státních lesů. Dále bylo třeba zvážit všechna pro a proti celé transformace. Ve prospěch privatizace lesního hospodářství hovořilo zejména hledisko racionalizace a efektivnosti hospodaření scelováním menších majetků a vytvářením ucelených zemědělsko-lesnických hospodářství. Dalším podpurným argumentem byla předpokládaná osobní zainteresovanost vlastníků na dobrém stavu jejich lesního majetku. Argumentem proti byla skutečnost, „že se ve státním lesním hospodářství kryje zájem majitele se zájmy společnosti, zatímco v hospodářství soukromém se tyto zájmy přirozeně rozcházejí.“⁵⁷ Rovněž bylo možné očekávat, že stát bude muset vlastníkům lesů poskytovat finanční náhrady za újmy způsobené prosazováním péče o zachování přírodního bohatství a mimoprodukčních funkcí lesa. Negativem bylo také případné drobení větších celků a obtíže při jejich vymezování, neboť bylo třeba, aby tyto celky byly hospodářsky soběstačné. Důležitou otázku představovalo i finanční krytí nákladů prostřednictvím úvěrů a obavy, že snaha o umoření případných dluhů povede k překotné těžbě na úkor pěstební péče.⁵⁸

Odborníky bylo doporučováno, aby případná privatizace proběhla ve dvou etapách za současného užití různých typů privatizace. V první etapě mělo dojít k tzv. **účelové privatizaci**, jejímž předmětem bylo majetkové vypořádání s restituenty, scelování drobných lesních majetků, odstraňování rozptýlené držby a celková racionalizace hospodaření. Zásadou měla být nepřípustnost drobení lesní

⁵⁶ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 33.

⁵⁷ MORÁVEK, František. Problematika privatizace státních lesů v České republice. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, 72(11), s. 315. ISSN 0322-9254.

⁵⁸ Tamtéž.

držby pod jeden hektar. Výjimku mohly tvořit menší pozemky, které přiléhaly k právoplatně drženému majetku zájemce, nebo drobné lesy, které se nacházely mezi nelesními pozemky. Platila rovněž zásada zachování přístupové cesty k pozemkům. Po ukončení první etapy, která měla být časově i plošně ohraničena, pak bylo možno přistoupit k etapě druhé, kterou představovala tzv. **podnikatelská privatizace**. Jejím předmětem měly být pouze větší lesní celky, které by eliminovaly problémy související s nerovnoměrným hospodářským užitkem lesů a zároveň by podporovaly životaschopnost soukromých podniků, aniž by tyto podniky byly závislé na dotacích ze strany státu. Bylo stanoveno, že výměra těchto pozemků by v nadprůměrně výnosných lesích neměla být menší než 1 000 ha, v případě ostatních lesů by pak neměla klesnout pod 2 000 ha.⁵⁹

Vlastní úpravu privatizace pak přinesl až zákon č. 229/1991 Sb., který upravoval vlastnické vztahy k půdě a dle nějž se vedle privatizace zemědělství řídila také privatizace lesnictví. Jak již bylo řečeno výše, jedním z hlavních úkolů tohoto zákona bylo zmírnění některých majetkových křivd, což bylo náplní restitucí. Vedle toho však byla posláním zákona celková úprava vlastnických vztahů k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova a s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí. Mimo půdního fondu se tato privatizace týkala také hospodářských budov, staveb a dalšího majetku sloužícího zemědělské a lesnické výrobě.⁶⁰

4.1 Stav lesního hospodářství před listopadem 1989

Lesy bývalého Československa zaujímaly koncem 80. let 20. století asi 33,5 %⁶¹ celého území, přičemž se z 95,8 % nacházely v držení státu. Soukromé lesy zabíraly asi 0,1 % lesů a zbytek (tedy asi 4,1 %) byl součástí Jednotných zemědělských družstev (JZD), ve kterých ovšem byla užívací práva lesů zajišťována podniky státních lesů, a to institutem „odborné správy“.⁶² Majetkoprávní vztahy a hospodaření v lesích upravoval *zákon o lesích*

⁵⁹ MORÁVEK, František. Problematika privatizace státních lesů v České republice, s. 315-316.

⁶⁰ ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*, s. 33.

⁶¹ Lesnatost ČR je 34 %. In: *Www.uhul.cz* [online]. Brandýs nad Labem: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, © 2021 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <http://www.uhul.cz/rychle-informace/85-lesnatost-cr-je-33-8>

⁶² *Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_1_cr_1.pdf

č. 61/1977 Sb. Stejně tak jako v ostatních odvětvích, i v oblasti lesnictví podléhala hospodářská politika centrálnímu plánování a řízení.

Národní podnik *Československé státní lesy (ČSL)* byl založen v roce 1949, a to transformací původního podniku Státní lesy a statky (zal.1918). V roce 1952 byly Československé státní lesy rozděleny na dva samostatné útvary, z nichž jeden byl zaměřen na pěstování lesů a druhý na těžební a zpracovatelské činnosti. V roce 1960 pak došlo k reorganizaci ČSL, jejímž výsledkem byl vznik sedmi podnikových ředitelství, podniku Státní lesy Konopiště a specializovaného podniku v Chrudimi. Nižšími strukturálními jednotkami byly lesní závody (LZ), polesí a lesnické úseky. Po roce 1970 došlo ke slučování lesních závodů a polesí, jejichž počet se ustálil na 111 lesních závodech, 706 polesích a 4 727 lesnických úsecích. Obslužnou činnost (těžební, dopravní a další služby) zajišťovalo 562 mechanizačních středisek. V této podobě přetrvala organizační struktura ČSL až do transformace v roce 1992.⁶³

Z hlediska organizační struktury se tedy jednalo o několikastupňový byrokratický systém, v němž bylo zaměstnáno na více než 55 tisíc pracovníků⁶⁴, přičemž na jednoho technickohospodářského pracovníka připadalo 180 ha lesa a 3,2 dělníka.⁶⁵ Těsně před samotnou transformací došlo ke zrušení *zákona č. 88/1988 Sb., o státním podniku*, na jehož základě byly založeny podniky státních lesů, přičemž byly tyto podniky založeny nově, a to na základě *zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku*. Majetek lesů ČR byl poté spravován 7 státními podniky, jejichž působnost korespondovala s jednotlivými kraji.⁶⁶

⁶³ ŘÍHA, Mikuláš. Z historie státního podniku Lesy ČR. In: *25 let Lesů ČR v rozhovorech a datech* [online]. 2017, s. 118 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2018/01/25_let_LCR_PUBLIKACE.pdf

⁶⁴ Expertíza K.-R. Volze hovoří o 95 tisících pracovníků.

⁶⁵ OLIVA, Jirí. Transformace, její široký kontext (stav hospodářství, důvody, politická situace), založení LČR. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, © 2017, s. 10 [cit. 2021-02-02]. ISBN 978-80-02-02762-1. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

⁶⁶ *Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_1_cr_1.pdf

Z hlediska zhodnocení environmentálního stavu lesů ČR byly státní lesy v období před privatizací zatíženy několika faktory, mezi něž patřily:

- velkoplošné škody způsobené imisemi (až 50 % ploch; cca 195 tisíc ha) či zvěří (až 120 tisíc ha);
- ekologicky neuspokojivá tvorba lesa, kdy kvůli upřednostňování jehličnatých stromů (78 %) docházelo k narušení stability lesní struktury;
- narušený poměr věkových tříd lesa způsobený špatnou volbou sadebního materiálu a škodlivou těžbou mladých porostů, jež v důsledku vedly k nedostatečnému výskytu porostu vhodného k těžbě.⁶⁷

K těmto faktorům pak bylo nezbytné přihlížet při posuzování oblastí lesnictví vhodných k privatizaci.

4.2 Jednání České národní rady o reformě lesního hospodářství

Přijetí zákona o půdě předcházela řada jednání *České národní rady (ČNR)*, která probíhala zejména v průběhu roku 1991 a 1992. Dle původního harmonogramu měla být privatizace lesního hospodářství zařazena již do první privatizační vlny. S tím ovšem mnozí poslanci nesouhlasili, neboť v době přípravy privatizace nebyl ještě přijat zákon o lesích, a tedy splněn základní předpoklad k uskutečnění privatizace lesního hospodářství. Návrh nejprve tento zákon novelizovat byl Ministerstvem zemědělství považován za neopodstatněný, přestože se v §1 zákona č. 61/1977 Sb. výslovně hovořilo o hospodaření v lese „*podle zásad pokrokové biologie, techniky a socialistické ekonomiky*“.⁶⁸ Zároveň mohla nastat situace, kdy by přijetí novelizace zákona v době až po vzniku akciových společností mohlo tyto akciové společnosti a jejich hospodaření značně omezovat.⁶⁹

4.2.1 Spor o akciové společnosti

Předmětem sporů mezi členy Poslanecké sněmovny bylo také budoucí uspořádání československých lesů. Přestože bylo předběžně stanoveno, že lesy, stromy a dřevo z nich bude i nadále majetkem státu, který bude reprezentován

⁶⁷ VOLZ, Karl-Reinhard. *Expertisa na téma Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniku Lesy České republiky* [online]. Mnichov, 1992 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 61 ze dne 28. října 1977 o lesích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1977, částka 20. Dostupné také z: [61/1977 Sb. Zákon o lesích \(zakonyprolidi.cz\)](http://www.zakonyprolidi.cz/61/1977_Sb_Zakon_o_lesich)

⁶⁹ *Těsnopisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 10. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

podnikem Lesy ČR, a privatizovány budou pouze obslužné činnosti jako kácení stromů, zpracování dřeva, jeho odvoz, výsadba nových stromů, pěstební činnost či stavba lesních cest, a to všemi metodami privatizace, byla na Ministerstvu zemědělství připravována varianta, která prosazovala jako jedinou vhodnou formu privatizace transformaci do akciových společností.

Vedení odvětví nutilo nejrůznějšími nátlakovými metodami pracovníky v lesním hospodářství k vypracovávání jen takových privatizačních projektů, které by zapadaly do ministerské koncepce ekonomické reformy, tedy do projektů, ve kterých byla jedinou formou privatizace transformace lesních závodů na akciové společnosti. I přesto bylo dle poslance Jana Květa k 23. lednu 1992 připraveno na Ministerstvu zemědělství k projednání 117 alternativních projektů. Tyto konkurenční projekty však neměly na schválení šanci. Ačkoliv konečné schvalování privatizačních projektů bylo záležitostí Ministerstva privatizace, případně vlády, ležely již tehdy na Ministerstvu zemědělství připravené podpisové vzory správních a dozorčích rad ještě neschválených akciových společností, a to včetně dvacetikorunových kolků.⁷⁰

Proti snahám privatizovat lesní hospodářství jedine formou převodu vlastnictví do akciových společností vystoupil dne 21. června 1991 na 20. schůzi ČNR poslanec Čestmír Hofhanzl, který spolu s poslancem Miroslavem Wolfem přednesl interpelaci, v níž poukázal na zásadní nesouhlas lesnické veřejnosti, zejména *Jednoty lesnické* a *České lesnické společnosti*, s tímto řešením. Předmětem obav byla nejen budoucí délka nájemních smluv uzavřených mezi státem a akciovými společnostmi, kdy ani nájemní smlouvy uzavírané na 20-30 let nemohly zajistit návratnost investic, neboť vypěstování lesa vhodného k těžbě trvalo řádově století, ale také schopnost a ochota akciových společností při svých preferencích maximalizace zisku zabezpečit také řádnou péči o les tak, aby odpovídala požadavkům na ochranu životního prostředí, obnovu lesa a zachování biodiverzity.⁷¹ V ekonomickém rozboru, který podporoval vznik akciových společností, pak byly opomíjeny ekologické a společenské funkce lesa,

⁷⁰ *Těsнопisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 10. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

⁷¹ *Těsнопisná zpráva o 20. schůzi České národní rady konané 18.-21. 6. a 8. 7. 1991*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 21. 6. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/020schuz/s020041.htm>

jež vždy byly z hlediska lesnictví mnohonásobně významnější než funkce dřevoprodukční, přičemž ekonomický ukazatel v těžbě dřeva se ve většině vyspělých států Evropy pohyboval na pátém až šestém místě.⁷²

Dalším argumentem v neprospěch akciových společností byla obava z přetrvávajícího monopolního hospodaření. Lesnická veřejnost se domnívala, že za účelem vzniku lesnických akciových společností dojde ke spojování menších podniků, čímž by se zabránilo vytvoření drobného a středního podnikatelského sektoru, a tím i vytvoření skutečného soutěžního prostředí. Jako problematický se rovněž jevil rozpor mezi zákonem o akciových společnostech, který byl postaven na principu využívání podnikatelské aktivity v tržním hospodářství, a implementací hospodářských smluv a dohod s Ministerstvem zemědělství, jež tyto podnikatelské aktivity výrazně omezovaly. K výrazné změně podmínek a narušení smluvních vztahů pak mohlo docházet zejména při mimořádných událostech, např. při kalamitách v lesním hospodářství.

Nejasnosti ohledně akciových společností v oboru lesního hospodářství se mohly projevovat také již při vypracovávání privatizačních projektů dle závazných osnov Ministerstva privatizace, jejichž součástí bylo mimo jiné uvádění údajů o předpokládané tvorbě a následném rozdělení zisků. Vzhledem k tomu, že v době vypracovávání projektů nebyly ještě dobře známy ekonomické vztahy mezi akciovými společnostmi a podniky státních lesů, nebylo jasné, na základě čeho byly tyto údaje uváděny.⁷³

Problémem zůstávaly také nedořešené restituce a s nimi spojené nejasnosti okolo identifikace vlastnických podílů. Na tuto skutečnost poukázal poslanec Miroslav Wolf. Spolu s poslancem Petrem Krausem pak požadovali, aby se ČNR zabývala touto problematikou intenzivněji a aby Ministerstvo zemědělství předložilo k projednání koncepci této reformy.⁷⁴

⁷² *Těsnopisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 10. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ *Těsnopisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991.* Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 8. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

4.2.2 Koncepce reformy lesního hospodářství

Ministerstvo zemědělství tak učinilo předložením dokumentu s názvem „*Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniků státních lesů v České republice a návrh statutu právnické osoby Lesy České republiky*“, který byl následně projednán ČNR, a to dne 11. října 1991. ČNR poté přijala usnesení č. 259, jehož závěrem byl požadavek vznesený *Výborem pro ochranu životního prostředí a urbanismus* na pozměnění některých bodů koncepce a jejich doplnění o stanoviska odborníků ze zahraničí. Zároveň pak byl vznesen požadavek, aby se s podpisem zakládací listiny Lesů ČR vyčkalo, dokud nebudou známy výsledky případných expertíz.⁷⁵

Za účelem nezávislého posouzení této koncepce byl poté osloven prof. Dr. Karl-Reinhard Volz z Katedry lesnické politiky a dějin lesnictví při Univerzitě Ludwig-Maximiliana v Mnichově, který byl požádán *Ministerstvem životního prostředí ČR (MŽP)* o vypracování znaleckého posudku, jenž by napomohl při rozhodování o podobě připravované reformy. Jak upozornil poslanec Petr Kraus, tak ačkoliv byl požadavek na vypracování expertízy zadán *Ministerstvem životního prostředí* a *Ministerstvo zemědělství* nemělo právo do jejího průběhu nikterak zasahovat, pokusili se pracovníci *Ministerstva zemědělství*, jmenovitě náměstek ministra zemědělství Pavel Rybníček a ředitel Odboru lesnické politiky Zdeněk Domes, ovlivnit expertízu skrze osobní návštěvu experta. Zároveň mu podali rozsáhlé informace o privatizaci lesních pozemků a předali mu zcela odlišný materiál o koncepci lesního hospodářství, než který byl poskytnut Volzovi *Ministerstvem životního prostředí*. Jak ve svém prohlášení dále podotýká Kraus, materiál předložený *Ministerstvem životního prostředí* byl přitom schválen na 30. schůzi ČNR a sám Rybníček o něm prohlásil, že do něj nikdo nesmí nadále zasahovat.⁷⁶

Posudek byl vypracován v únoru 1992, přičemž podával podrobnou zprávu, s přihlédnutím k níž pak byla navrhovaná koncepce po několika úpravách nakonec přijata. Koncepce předpokládala, že po navrácení lesního majetku více než 170

⁷⁵ *Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z:

https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_1_cr_1.pdf

⁷⁶ KRAUS, Petr. *Koncept vystoupení v ČNR*. [Přímada], [1992]. Dostupné také z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Koncept-vystoupeni-Petr_Kraus-CNR.pdf

tisícům restituentů budou státní lesy zaujímat rozlohu asi 1,6 milionů ha, z čehož přibližně 400 tisíc ha by mohlo být postoupeno k další privatizaci.⁷⁷

Zásadní otázkou, od níž se privatizace lesního hospodářství odvíjela, byl budoucí způsob uspořádání a obhospodařování vlastnictví státního lesa. Další vývoj lesnictví tak předznamenávaly tři možnosti. Konzervativní přístup zvažoval ponechání lesů i jejich obhospodařování i nadále v působnosti státu, další možností byla komplexní privatizace lesů v majetku státu a poslední možností byla „privatizace části státního majetku a obhospodařování lesů v majetku státu privátními subjekty.“⁷⁸ Konzervativní přístup apeloval především na respektování vyšších, dlouhodobých cílů státní lesnické politiky, u níž bylo možné předpokládat, že oproti maximalizaci zisku bude stavět na první místo především obnovu lesa a ochranu životního prostředí a přírodního bohatství. Jak ve své expertíze uvedl Volz, tyto cíle mohou být optimálně splněny pouze státem.⁷⁹ Také návrh na kompletní privatizaci lesů byl vyloučen, neboť byl v přímém rozporu s *Ústavním zákonem č. 100/1990 Sb.*, který stanovuje, že základní lesní půdní fond je majetkem státu. Z těchto důvodů nakonec zvítězila třetí varianta, která v podstatě korespondovala s návrhem koncepce.⁸⁰

Za těchto podmínek pak bylo rozhodování o podobě majetkoprávního uspořádání lesnictví ČR a o potřebném podílu státního lesa v něm vedeno dvěma teoretickými kroky. Nejprve bylo nezbytné stanovit všechny lesní půdní plochy, jejichž obhospodařování musí být bezpodmínečně zajišťováno státem, a to z důvodu existence přísných ekologických a sociálních měřítek. Jednalo se o všechny plochy, které nemohly být z ekonomického hlediska dlouhodobě obhospodařovány, neboť byly ztrátové. Do této kategorie patřily národní parky,

⁷⁷ VOLZ, Karl-Reinhard. *Expertisa na téma Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniku Lesy České republiky* [online]. Mnichov, 1992 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf

⁷⁸ *Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_1_cr_1.pdf

⁷⁹ VOLZ, Karl-Reinhard. *Expertisa na téma Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniku Lesy České republiky* [online]. Mnichov, 1992 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf

⁸⁰ *Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_1_cr_1.pdf

chráněná území, lesy vyznačující se vysokou mírou poškození nejrůznějšího charakteru, městské lesy určené k rekreaci, honební oblasti či oblasti s převážně nepříznivými hospodářskými podmínkami (např. močály, rašeliniště, oblasti se skalními útvary aj.).⁸¹ V dalším kroku bylo třeba stanovit, do jaké míry lze tato „ztrátová“ území obhospodařovat plně z prostředků státního rozpočtu. V závislosti na tom bylo státu doporučováno, aby si ve svém vlastnictví ponechal dostatečně velký podíl ekonomicky přínosných oblastí a ze zisků pak alespoň částečně pokryl náklady na údržbu zbývajících oblastí. Podíl rentabilních státních lesů, který byl k dispozici pro privatizaci, se tak odvíjel od finančních možností státu.⁸²

Před samotnou realizací privatizace lesního hospodářství se jako rozhodující jevila také otázka dělby práce, vnitřní organizace lesů a kooperace mezi státními lesy a lesními společnostmi. Na popud ČNR, která se vyjádřila v tom smyslu, že by bylo vhodné hledat inspiraci a zkušenosti také u dobře zavedených, fungujících lesnických ekonomik v zahraničí, byli osloveni Ing. Dr. Peter Glück a Ing. Dr. Wolfgang Sagl z *Ústavu pro lesní provozní hospodářství a lesnickou politiku Univerzity přírodních zdrojů a biologických věd* ve Vídni. Ti na základě podkladů zaslaných Ministerstvem životního prostředí ČR (tj. výše uvedené koncepce, znění lesního zákona ČR a schématu stávající organizační struktury lesů ČR) vypracovali k 31. lednu 1992 expertízu, která byla dne 3. února 1992 předložena náměstkovi Ministerstva zemědělství Pavlu Trpákovi.

Přestože odborníci neměli k dispozici relevantní údaje o prostorovém rozdělení lesů, o porostní skladbě ani o tržně nejdůležitější veličině, tedy výši těžby a z ní dosažitelného finančního výnosu, pokusili se alespoň o kvalifikovaný odhad hektarového výnosu, který dle nich mohl činit 4-5 plnometrů. Organizace se musela krátkodobě i dlouhodobě přizpůsobit ekonomické výkonnosti, která z toho vyplývala. Jak dokazovaly Rakouské státní lesy, bylo toho možno dosáhnout i bez zhoršení ekologických a dalších obecných funkcí lesa, avšak vyžadovalo to delší časový horizont. Lesy ČR se přitom musely potýkat se zásadním omezením doby potřebné na přestavbu, která se měla týkat nejen oblasti hospodářské, ale i personální.

⁸¹ VOLZ, Karl-Reinhard. *Expertisa na téma Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniku Lesy České republiky* [online]. Mnichov, 1992 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf

⁸² Tamtéž.

Ze státních lesů měly vzejít tři typy právnických následníků – Lesy ČR, soukromé lesy a soukromé podnikání pro operativní lesnické práce („lesnické společnosti“) jako akciové společnosti či podniky jednotlivců. Organizační modely vycházely z porovnávání organizační struktury Rakouských státních lesů a stávající organizační struktury státních lesů ČR. Organizační struktura nově transformovaného lesnictví mohla být vybudována různými způsoby, a to ze strukturních elementů skládajících se z ministerstva, ředitelství státních lesů, lesních závodů, lesnických úseků (hájemství) a soukromých podniků v podobě lesnických společností aj. O posledně jmenovaném strukturním prvku, tedy prvku „lesnické společnosti“, se autoři expertízy vyjádřili tom smyslu, že „v Rakousku není tento strukturní prvek v právní formě akciové společnosti znám a v ČR je do té míry zvláštností, že má být vytvořen zákonem, kdežto v Rakousku podniky s podobným posláním vznikají v souladu s tržním mechanismem v závislosti na poptávce po nabízených výkonech.“⁸³ Za nejdůležitější strukturní prvky pak byly považovány lesní závody a lesnické úseky.

Zdůrazňována byla rovněž mimořádná důležitost určení správného poměru rozlohy obhospodařovaného lesnického úseku na jednoho lesního správce. Přestože v některých zemích měli tito správci na starosti i 5 tis. ha, jednalo se o země s velmi stabilní ekonomikou a velmi vyspělým lesním personálem (po stránkách odborných i morálních). Kvůli záruce, že budou systémově chráněny zájmy lesa, však bylo doporučováno, aby maximum obhospodařovaného lesnického úseku na jednoho správce nebylo vyšší než 2 tis. ha, přičemž v materiálu, jenž byl předložen k projednání vládě, se hovořilo o maximální výměře 2 700 ha. Výsledkem byla ovšem skutečnost, kdy na jednoho lesního správce bylo v koncepci Lesů ČR počítáno s rozlohou 6 tis. ha, avšak z důvodu necelistvosti lesních porostů se mnohdy mohlo jednat až o 20 tis. ha. Tato stav byl velmi alarmující, neboť bylo nemyslitelné, aby lesní správce, i kdyby rozloha činila jen 4 tis. ha, mohl zjistit, kdo mu pokácel, přiblížil a odvezl dřevo z druhého konce revíru.⁸⁴

⁸³ GLÜCK, Peter a Wolfgang SAGL. *Expetisa na téma Organizační struktura Lesů České republiky*. Vídeň, 31. 1. 1992, 26 s. Dostupné také z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Sagl_Glueck_Viden.pdf

⁸⁴ Kraus, Petr. In: *Těšnopisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 8. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

4.3 Privatizace státních lesů dle zákona č. 95/1999 Sb.

Ačkoliv zákonodárci původně odmítali myšlenku privatizace státního lesa, tzn. lesního půdního fondu (privatizovány byly pouze obslužné činnosti), po zvážení všech aspektů a po mnohaletých jednáních pak došli k závěru, že je možné privatizovat i ty části lesa, jež nedosahují pro stát mimořádného významu, a to jak z hlediska ochrany životního prostředí, tak také z hlediska národního hospodářství, a že by z důvodu racionalizace bylo vhodné postoupit tyto části jiným vlastníkům. K privatizaci státního lesního půdního fondu tedy bylo přistoupeno až na konci devadesátých let, a to na základě zákona ze dne 28. dubna 1999, *o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.*

Předmětem převodu dle výše uvedeného zákona mohly být pouze:

- odloučené lesní pozemky (pozemky určené k plnění funkcí lesa) ve vlastnictví státu, tedy takové pozemky, které byly vklíněné mezi pozemky jiných vlastníků, nebo byly obklopené jinými pozemky, které nebyly určené k plnění funkcí lesa, přičemž zákon přesně stanovoval minimální povolené vzdálenosti těchto pozemků od komplexů státních lesů, jimiž byly míněny souvislé lesy o minimální výměře 10 hektarů;
- pozemky ve správě Pozemkového fondu, který fond nabyt dle zvláštního právního předpisu.⁸⁵

Z převodu byly vyloučeny pozemky, na něž byly uplatňovány nároky oprávněných osob a o nichž nebylo zatím rozhodnuto, dále pozemky, které byly dle územního plánu určeny např. k zastavění veřejně prospěšnými stavbami nebo byly schválené pro stavbu polních cest a na provedení technických, vodohospodářských a ekologických opatření, lesní pozemky v chráněných oblastech, ochranných lesích a lesích zvláštního určení (s výjimkou pozemků ve spoluvlastnictví státu) či ve vojenských úvozech.

⁸⁵ ČESKO. Zákon č. 95 ze dne 25. května 1999 o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 36. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-95>

Nabyvatelem pak mohly být jak občané ČR, tak také občané Evropské unie, Švýcarské konfederace či dalších smluvních stran, dále obce, vysoké školy, veřejné výzkumné stanice apod.⁸⁶

4.4 Podnik Lesy České republiky

Přes všechny námitky ohledně akciových společností se tato právní forma podnikání v lesním hospodářství nakonec prosadila, přestože nikoliv výlučně. Souběžně se vznikem akciových společností byly zakládány také další soukromé společnosti, většinou s právním statutem společnost s ručením omezeným (s. r. o.). V průběhu roku 1992 byly tedy ve většině případů původní lesní závody na základě schválených privatizačních projektů transformovány na jedné straně v akciové společnosti, které vlastnil Fond národního majetku a které se následně měly stát předmětem kupónové privatizace, v níž měly získat tyto společnosti reálné vlastníky, a na straně druhé v příslušné lesní správě, které byly součástí podniku Lesy ČR. Ačkoliv bylo ujednáno, že k podepsání zakládací listiny tohoto podniku nedojde do té doby, dokud nebudou známy výsledky zahraničních expertíz, byla tato listina podepsána téměř o dva měsíce dříve.

Státní podnik Lesy České republiky, s. p. byl založen zakládací listinou Ministerstva zemědělství ČR č. j. 6677/91-100 dne 11. prosince 1991, s účinností od 1. ledna 1992. Podnik se sídlem v Hradci Králové se tímto stal právním nástupcem státních organizací, které zanikly na základě rozhodnutí Ministerstva zemědělství vydaného podle ustanovení § 14 a § 15 zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku. Těmito organizacemi byly:

- Lesy Kladská, státní podnik (IČ 00669083),
- Středočeské státní lesy Benešov (IČ 00020575),
- Severomoravské státní lesy (IČ 00020559),
- Jihomoravské státní lesy, Brno (IČ 00020451),
- Východočeské státní lesy (IČ 00020532),
- Severočeské státní lesy, Teplice (IČ 00020524),

⁸⁶ ČESKO. Zákon č. 95 ze dne 25. května 1999 o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 36. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-95>

- Západočeské státní lesy (IČ 00020516),
- Jihočeské státní lesy, České Budějovice (IČ 00020508).⁸⁷

Posláním podniku Lesy ČR, který své funkce vykonává dodnes, je zajišťování odborné správy v lesích České republiky a péče o státní majetek. Jeho postavení a právní poměry upravuje *zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku*, přičemž hlavní předmět činnosti se řídí ustanoveními *zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) ve znění pozdějších předpisů*. Dle tohoto zákona je předmětem činnosti Lesů ČR výkon práva hospodaření k lesům a ostatnímu movitému a nemovitému majetku ve vlastnictví státu a provádění činností zabezpečujících optimální plnění všech funkcí lesa, tedy řádné obhospodařování lesního majetku, provozování činností vedoucích k jeho zachování, ochrana lesa a řádná péče o něj jako o národní bohatství, a to v souladu s principy trvalé udržitelnosti.⁸⁸

Do podniku LČR byl převeden movitý a nemovitý majetek ve výši cca 8 mld. Kčs, který měl sloužit ke správě lesů ve vlastnictví státu a k dokončení restitucí (provozní budovy, automobily aj.).

Organizační struktura podniku se v průběhu let vyvíjela. V současné době zahrnuje ústřední ředitelství, sedm oblastních ředitelství (severní Čechy, východní Čechy, jižní Čechy, západní Čechy, Vysočina, severní Morava, jižní Morava), pět přímo řízených lesních závodů (LZ Boubín, LZ Kladská, LZ Konopiště, LS Židlochovice a Závod lesní techniky), 61 lesních správ a semenářský závod v Týništi nad Orlicí.⁸⁹ Lesy ČR zaměstnávají cca 3 400 zaměstnanců, přičemž přibližně 70 % tvoří technickohospodářští pracovníci (THP), z nichž se zhruba polovina pyšní vysokoškolským diplomem. Nejnižší odbornou složkou správy lesa je revír, jenž je spravován revírníkem.⁹⁰ Na revírníka, případně na lesního správce, kteří reprezentují nejnižší článek organizace, pak bylo převedeno maximum

⁸⁷ Statut státního podniku Lesy České republiky, s.p. *Lesy České republiky s. p.* [online]. Hradec Králové: Lesy ČR, © 2021, 1. 9. 2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/wp-content/uploads/2018/08/statut-lcr-1-9-17.pdf>

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Přehled organizačních jednotek Lesů ČR. *Lesy České republiky s. p.* [online]. Hradec Králové: Lesy ČR, © 2021 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/organizacni-jednotky/>

⁹⁰ SZÓRÁD, Daniel. Současnost, církevní restituce, nejbližší budoucnost státních lesů. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, ©2017, s. 21 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://lesy-cr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

zodpovědnosti za stav lesa, přičemž ostatní složky jsou považovány za službu tomuto článku.⁹¹

4.5 Akciové společnosti v oblasti lesnictví

Akciové společnosti zaměřené na zemědělství, a tedy i lesnictví, vstupovaly do druhé vlny kupónové privatizace s majetkem za více než 26 mld., čímž zaujímaly ve struktuře majetku akciových společností asi 41 %. Podíl akcií tohoto odvětví pak tvořil 17 % všech akcií druhé vlny kupónové privatizace.⁹² Výše majetku akciových společností zaměřených čistě na lesnictví pak dosahovala cca 8,2 mld. V roce 1993 bylo v ČR registrováno okolo 80 akciových společností a 170 soukromých firem nejrůznějších velikostí, které vznikly transformací lesního hospodářství.⁹³

4.6 Transformace Lesního závodu Přimda

Konkrétním příkladem této transformace může být privatizace *Lesního závodu Přimda*. Tento závod geograficky spadal do západočeského regionu (dnes Plzeňský a Karlovarský kraj), jehož pozemková výměra zaujímala po poválečném zestátnění lesů asi 440 tisíc hektarů. Před rokem 1989 nesl podnik název *Západočeské státní lesy*, přičemž byl tvořen 18 lesními podniky a 2 podniky specializovanými (závod lesní techniky a stavební závod). Podnik s 8 400 zaměstnanci hospodařil s majetkem ve výši 5,4 miliardy korun (bez lesního půdního fondu a lesního porostu). V rámci privatizace byla část majetku v hodnotě 2,6 miliardy korun převedena na akciové společnosti, další část majetku v hodnotě 0,2 miliardy korun byla bezúplatně převeden na obce (např. bytový fond) a zbytek, tedy majetek v hodnotě 2,6 miliardy, byl převeden na nově vzniklé Lesy ČR.⁹⁴

Privatizace Lesního závodu Přimda započala v roce 1992. Závod byl rozdělen dle účetní závěrky a inventurních seznamů na státní majetek spravovaný Lesy ČR a na ostatní majetek převedený do nově vzniklé *Lesní společnosti*

⁹¹ SLOUP, Miroslav. Praktický kontext transformace, regionální dopad, pěstování a ochrana lesa. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, © 2017, s. 14 [cit. 2021-02-09]. ISBN 978-80-02-02762-1. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

⁹² *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 30-32.

⁹³ OLIVA, Jirí. Jak dál v Lesích České republiky. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 317-318. ISSN 0322-9254.

⁹⁴ SLOUP, Miroslav. Praktický kontext transformace, regionální dopad, pěstování a ochrana lesa. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, © 2017, s. 13 [cit. 2021-02-18]. ISBN 978-80-02-02762-1. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

Přimda, a. s. Tato akciová společnost se sídlem v Přimdě vznikla transformací části původního Lesního závodu Přimda, a to na základě rozhodnutí Fondu národního majetku ČR a přijetím zakladatelské listiny ve formě notářského zápisu Státního notářství pro Prahu 9 č. j. 9 NZ 544/92, 9 N 787/92 ze dne 7. srpna 1992. Zápis do obchodního rejstříku vedeného u Krajského soudu v Plzni byl pak proveden 1. září 1992.⁹⁵

Majetek byl v účetnictví rozlišován podle tzv. výkonů, na výkon 700 a výkon 500. Výkon 700 se nazýval výrobní režie. Podle těchto výkonů byl pak majetek automaticky zahrnut buď do majetku akciové společnosti (výkon 700), nebo do majetku státu, tedy Lesů ČR (výkon 500). Pod Lesy ČR přešly lesy, hájenky, provozní budovy, pozemky, honitby a peníze z pěstební činnosti. Lesní společnost Přimda pak získala většinu zaměstnanců (k 31. prosinci 1992 měla společnost 360 zaměstnanců oproti 399 zaměstnancům v roce 1991), dále pily, manipulaci, materiálně technické zabezpečení, dílny, mechanizační středisko, stroje a byty. Budovy, u nichž nebylo jisté, zda budou předmětem restituce, či nikoliv (např. budova Casina), přešly státu.⁹⁶ Během evidence majetku se velmi často vyskytovaly určité nejasnosti. Důvodem byla skutečnost, že některý majetek nebyl řádně zaevidován či nebyl zapsán na katastru, např. studny, které byly dříve vedeny jako součást pozemku a samostatně se nezapisovaly. Sklady se privatizovaly zvlášť, neboť nebyly součástí lesů a i v účetnictví byly vedeny odděleně.

Rozdělovaly se také peníze. Jak bylo patrné z výpisu hospodaření, který byl k dispozici budoucím akcionářům, Lesní závod Přimda v době před transformací velice dobře prosperoval. Např. za rok 1991 dosáhl tento závod s výkonem 151,6 mil. a bilančním ziskem 60,3 mil. jednoho z nejlepších výsledků hospodaření mezi podniky lesního hospodářství.⁹⁷ Státu šly peníze na pěstební činnosti a zbytek, např. finanční rezervy určené na opravy, šel akcionářům.

Do privatizace vstupovala Lesní společnost Přimda se základním jměním ve výši 81 mil. korun⁹⁸ a se 78 638 akciemi určenými na prodej za kupóny, což bylo

⁹⁵ Úplný výpis z obchodního rejstříku, vedeného Městským soudem v Praze: oddíl C, vložka 246346 [online]. Praha: Městský soud, 18. 11. 2019 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/vypis-OR-229790-uplny.pdf>

⁹⁶ Výše zmíněnou budovu nakonec získala soudně obec Přimda.

⁹⁷ *Kuponová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 75.

⁹⁸ Dle Milana Růžičky, který byl jedním ze členů představenstva v nově vzniklé akciové společnosti Lesní společnost Přimda, dosahovalo základní jmění výše 69 611 tis. Kčs.

97 % základního jmění. Čisté obchodní jmění dosahovalo výše 96,8 mil. korun.⁹⁹ Jak ukazuje níže uvedená tabulka, kupónová privatizace Lesní společnosti Přimda probíhala v šesti kolech, přičemž se měnil kurz nabízených akcií za jeden kupón (100 bodů). Prodáno bylo celkem 74 380 akcií, což bylo plných 95 % ze všech nabízených akcií.¹⁰⁰

Tabulka průběhu prodeje akcií (vypracovala autorka)

Kupónová privatizace v Lesní společnosti Přimda, a. s.			
Pořadí kola	Kurs (počet akcií/počet bodů)	Nabídka akcií	Prodáno akcií
1.	2/100	78 638	17 012
2.	5/100	61 626	31 400
3.	5/100	30 226	12 035
4.	5/100	18 191	10 685
5.	7/100	7 506	3 248
6.	10/100	4 258	převis

Přestože byla společnost hospodářsky poměrně úspěšná, projevovala se i zde určitá snaha manipulovat vlastními zaměstnanci. Pod pohrůžkou možné ztráty konkurenceschopnosti a následně i zaměstnání byli pracovníci nuceni vkládat své investiční kupóny do mateřské společnosti, ačkoliv by jim bývaly investice do jiných společností mohly přinést vyšší zisk. Kromě drobných akcionářů projevíly zájem o podíl na vlastnictví v LS Přimda také investiční fondy. Zhruba 20% podíl pak získal investiční fond *Forestinvest*, který posléze na valné hromadě 23. srpna 1995 ovládl akciovou společnost dosazením svého vedení.¹⁰¹

Předmět podnikání Lesní společnosti Přimda byl od samého počátku velmi široký, čímž si podnik zajišťoval určitý monopol v regionu. Zahrnoval organizaci a realizaci těžby, přibližování, odvoz a prodej dříví a ostatních výrobků, ochranu lesního půdního fondu a lesních porostů, zajišťování ochranné služby v lesích ve vlastnictví státu, dále odbornou správu lesů ostatních uživatelů, nákup dříví včetně dříví ze stromů rostoucích mimo les, nákup ostatních výrobků, dřevařskou výrobu, péči o drobné toky a vodohospodářská díla, přidruženou zemědělskou

⁹⁹ Za základní jmění je považován souhrn všech peněžních i nepeněžních vkladů všech společníků, v tomto případě se jedná o vklad ze strany Fondu národního majetku. Čisté obchodní jmění je účetní hodnota majetku společnosti, kterou tvoří základní jmění ve spojení s dalšími vlastními zdroji (např. s rezervním fondem aj.). In: *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 33-34 a s. 42.

¹⁰⁰ *Kupónová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje)*, s. 149.

¹⁰¹ RŮŽIČKA, Milan a Petr KRAUS. *Rozhovor s Milanem Růžičkou a Petrem Krausem*. Přimda, 17. 11. 2019. Dostupné také z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/>

výrobu, myslivost a rybářství v obhospodařovaných honitbách a rybářských revírech, investiční výstavbu, projekci, opravu a údržbu stavebních strojů a zařízení pro zajištění vlastní činnosti a pro ostatní organizace zakladatele, materiálně technické, hmotné a finanční zabezpečení výchovně vzdělávacího procesu žáků vychovávaných pro potřebu podniku v SOU, dále zahrnoval provoz výpočetního střediska, dodávky sazenic a přesazování vzrostlé zeleně v rámci ozeleňování měst a venkova, vývoz a dovoz věcí z ČSFR určených k využití ve výrobě organizace, ale také služby zahraničním osobám na území ČSFR formou zajišťování akcí v oblasti myslivosti, formou poskytování ubytování či tlumočení, formou projekční činnosti ve stavebnictví či těžební činnosti při odlesnění a likvidaci stromů. Dále se Lesní společnost Přimda zabývala též poskytováním obdobných služeb v zahraničí, poradenskou a konzultační činností v oblasti lesního hospodářství a zemědělské činnosti, opravárenskými a servisními službami, výrobou a prodejem strojírenských výrobků aj.¹⁰²

Během téměř třicetileté historie Lesní společnosti Přimda v ní došlo k několika změnám. Předně byl v průběhu let několikrát měněn předmět podnikání, přičemž se však zásadněji měnilo pouze pojmenování činností, nikoliv jejich náplň. Další změnou byl přesun sídla z Přimdy do Prahy ke dni 25. listopadu 2009 a změna právní formy z akciové společnosti na společnost s ručením omezeným, a to ke dni 25. září 2015.

¹⁰² Úplný výpis z obchodního rejstříku, vedeného Městským soudem v Praze: oddíl C, vložka 246346 [online]. Praha: Městský soud, 18. 11. 2019 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/vypis-OR-229790-uplny.pdf>

5 Kritika privatizace a příklady nekalého jednání

Hodnocení privatizace nejen jako celku, ale i jejích určitých segmentů se pohybovalo od velmi pozitivních ohlasů v její první etapě, až po ty velmi kritické, které se zpravidla objevovaly až s určitým časovým odstupem.

5.1 Pozitivní hodnocení privatizace

Jako pozitivní lze vnímat fakt, že i někteří zahraniční odborníci považovali českou privatizaci za obecně zákonnější a transparentnější než v ostatních východoevropských zemích. Jiní spatřují klad v tom, že se podařilo zabránit privatizaci do rukou bývalého managementu. Kladně je rovněž hodnocena rychlost privatizace a její spravedlnost, která se projevovala zejména během kupónové privatizace nastolením rovných podmínek a příležitostí pro všechny zletilé občany ČSFR. Realizací kupónové metody byla vyloučena diskriminace, ať již z důvodu nedostatečného vzdělání nebo nedostatku financí. Oceňovány byly i zkušenosti s tržní ekonomikou a aktivní účast občanů na celospolečenské transformaci.¹⁰³

5.2 Negativní hodnocení privatizace

K větší vlně kritiky pak poprvé došlo v roce 1997, což pravděpodobně mělo přímou souvislost s tehdejšími měnovými otřesy. Kritizován byl stav, který umožňoval rozkrádání majetku, ať již v době příprav na privatizaci, během ní či po ní, a jehož podhoubí kritici spatřovali ve slabém institucionálním prostředí. Za negativum byla považována také následná špatná výkonnost zprivatizovaných podniků či slabý výkon majetku.¹⁰⁴

Největší pozornost byla ovšem věnována kupónové privatizaci a skandálům, jež se s ní pojily. Jak uvádí Židek, „*kupónová privatizace byla jedním z nejspornějších momentů celé transformace.*“¹⁰⁵ Kritice byla mimo jiného podrobována roztržitost vlastnictví získaného kupónovou metodou. Obava, že vzhledem k této roztržitosti bude de facto odejmuta kontrola nad podniky jejich skutečným vlastníkům a bude přesunuta výhradně na manažery, byla jedním z důvodů pro zavedení statutu IPF, jehož monitorovací funkce měla sloužit

¹⁰³ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky*, s. 176-190.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 188-190.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 176.

ke kontrole vlastníků podniků nad jejich manažery. Výsledkem však bylo pouze to, že nad podniky nezískali kontrolu manažeři, ale IPF.¹⁰⁶

5.2.1 Netransparentní vlastnická struktura podniků

Kritizována byla také vlastnická struktura podniků, která vytvářela síť složitých vlastnických vztahů, kdy se na jejich vrcholu často nacházela polostátní banka. K tomuto jevu docházelo zejména v souvislosti s privatizačními fondy, jejichž zakladateli byly v mnoha případech státní banky a pojišťovny. Ty byly sice již formálně převedeny na akciové společnosti, ale stále byly v majoritním vlastnictví státu. Tak např. čtyři z pěti největších IPF byly založeny největšími bankami, které kontroloval stát prostřednictvím Fondu národního majetku.¹⁰⁷ Toto uspořádání vedlo v důsledku k tomu, že „*stát sice zprivatizoval velkou část svého majetku, ovšem vlastníky se staly často finanční instituce, které dané firmy uvěřovaly.*“¹⁰⁸ Nabyvatelé (zprostředkovaně bankovní instituce) se tudíž nechovali jako skuteční vlastníci, neboť měli bezprostřední zájem především na splácení úvěrů a nikoliv na rizikových restrukturalizačních programech.¹⁰⁹ Celkově pak docházelo ke slabému řízení podniků bez promyšlené podnikové strategie, což následně vedlo až k bankrotům.

Ne zcela korektní jednání se pak vyskytovalo i v souvislostech s některými nestátními bankami, které měly tvořit finanční zázemí pro investiční privatizační fondy. Např. již na počátku roku 1992 skupina lidí spolu s ředitelem podniku Lesy ČR Zdeňkem Domesem připravovala vznik banky s názvem *Foresbank*, které byla udělena bankovní licence až v září 1993. Již roce 1992 do této soukromé firmy, která ještě neměla status banky, vložil tehdejší ministr zemědělství Bohumil Kubát základní kapitál, přestože v ní stát nedisponoval žádným podílem. Banka se pak po udělení licence zabývala financováním některých subjektů podnikajících v lesnictví, přičemž mezi hlavní akcionáře patřil *IPF Forestinvest* (14,85 %), akciová společnost *Foresta* (16,5 %) nebo *Vodní stavby Bohemia, a.s.* aj. Vyšetřování ministra Kubáta pro podezření z možného protiprávního jednání bylo někdy na přelomu let 1992/1993 odloženo, neboť orgány činné v trestním řízení

¹⁰⁶ VYCHODIL, Ondřej. Dopady postprivatizační koncentrace vlastnictví na výkonnost českých podniků, s. 51.

¹⁰⁷ ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky*, s. 177-1979.

¹⁰⁸ ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR, s. 59

¹⁰⁹ Tamtéž.

na jeho jednání neshledaly známky spáchání trestného činu.¹¹⁰ Banka Foresbank nakonec v roce 1999 zkrachovala a stala se součástí *Union Banky*, na niž byl v roce 2003 vyhlášen konkurz.

5.2.2 Protiprávní jednání spojené s investičními privatizačními fondy

Co se týče vyloženě protiprávního jednání, častým jevem spojeným s kupónovou privatizací pak byla zpronevěra majetku v investičních privatizačních fondech, ale i dalších společnostech. IPF byly po velké privatizaci největšími vnějšími soukromými vlastníky. Kombinace slabé ochrany minoritních akcionářů a věřitelů, nízké transparentnosti a likvidity kapitálového trhu a nedostatečné definice procedury bankrotu pak poskytovala obrovský prostor pro různé formy podvodného zcizování aktiv, zejména pro tzv. **looting a tunelování**.¹¹¹ Jako looting bývá označována dynamická forma asset strippingu, při němž dochází ke zcizování aktiv a ke snižování jmění podniku jejich vyváděním mimo firmu až k postupnému zadlužování podniku se záměrem půjčky nesplatit. Tunelováním je označována statická forma vyvádění aktiv, „*tedy manipulace s aktivy privatizovaného podniku za účelem obohacení se na úkor případných spoluvlastníků nebo státu.*“¹¹²

Určitým dokladem četnosti těchto jevů může být to, že nucená správa, která mohla být dle § 34 zákona č. 248/1992 Sb. uvalena na investiční fondy či investiční společnosti porušující právní povinnosti, byla během první vlny kupónové privatizace uvalena na pět fondů, kdežto během druhé vlny to bylo již na deset fondů, jejichž celkový podíl na trhu představoval více než 21 %.¹¹³

Jisté známky neetického jednání nesly i praktiky užívané k přilákání drobných akcionářů ke vstupu do fondů či akciových společností, přičemž měly nejrůznější podoby. Od naslibování mnohonásobků zisku a uvádění nepravdivých či zavádějících informací, přes vyvíjení nátlaku na zaměstnance, až např. po různé slosovateľné soutěže. Příkladem může být investiční fond a společnost Forestinvest, který kromě slosovateľných prémieí v podobě luxusního ekologického domu

¹¹⁰ RŮŽIČKA, Milan a Petr KRAUS. *Rozhovor s Milanem Růžičkou a Petrem Krausem*. Přimda, 17. 11. 2019. Dostupné také z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/>

¹¹¹ VYCHODIL, Ondřej. Dopady postprivatizační koncentrace vlastnictví na výkonnost českých podniků, s. 62.

¹¹² KOUBA, Karel. Transformace a privatizace v původních představách a třináct let poté. In: KOUBA, Karel, Ondřej VYCHODIL a Jitka ROBERTS. *Privatizace bez kapitálu: Zvýšené transakční náklady české transformace*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004, s. 33. ISBN 80-86729-11-7.

¹¹³ RICHTER, Tomáš. *Kupónová privatizace a její vlivy na správu a financování českých akciových společností*, s. 67-68.

společnosti Foresta, a. s. v hodnotě 2 mil. Kčs, automobilu Mitsubishi Pajero v hodnotě 1 mil., srubové chaty, motorových pil, poukazů na rekreaci apod. nabízel také půjčky na náklady spojené s pořízením kupónové knížky, a to pod podmínkou investování alespoň 500 investičních bodů do fondu Forestinvest a zaplacení sjednaného úroku, který bylo možno splatit částí akcií.¹¹⁴

Poměrně často volenou a úspěšnou strategií IPF k přilákání DIKů byl příslib brzkého zisku (zpravidla ve výši deseti až patnácti tisíc korun), jenž měl být vyplacen do roka od ukončení první vlny kupónové privatizace. Na tuto kampaň lidé slyšeli, a tak se IPF záhy staly významným hráčem na poli české privatizace. V květnu 1992 byly sice přijetím *zákona č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech* propagační kampaně tohoto typu zakázány, bohužel však až po jejich úspěšném zakončení, kdy na jejich základě svěřila většina občanů své kupóny nejruznějším fondům a reálně hrozilo, že fondy nebudou schopny tyto závazky splnit.

Neblaze proslulou se pak v tomto směru stala *Harvardská investiční společnost (Harvard Capital a Consulting; HCaC)*, založená Viktorem Koženým, která přislíbila držitelům kupónů, že do roka obdrží desetinásobek investované částky. Přestože se někteří investoři naplnění slibu dočkali, ti, co s výběrem slíbené částky otáleli, se stali subjektem následného podvodu, kdy si Viktor Kožený jako správce fondu přivlastnil majetek, jenž měl spravovat. Umožňovaly to mezery v zákonech, v nichž nebyl oddělen vklad zakladatelů IPF od vkladů bývalých DIKů. Tím docházelo k situaci, kdy byl zakladatel IPF nejen správcem fondu, ale zároveň i jeho akcionářem, přičemž mohl s pomocí malého základního kapitálu ve výši 100 tisíc Kčs, tedy prostřednictvím zakladatelských akcií, které z něj tvořily majoritního akcionáře, ovládat veškerý majetek fondu včetně toho, který mu nepatřil. Zakladatelé fondů se v důsledku toho považovali za jejich výlučné majitele oprávněné volně obchodovat s vlastnickými právy těchto fondů.¹¹⁵

5.2.3 Rozkrádání majetku akciových společností

Po skončení kupónové privatizace tvořila účetní hodnota majetku spravovaného IPF a podílovými fondy asi 192 mld. Kč. Jeho tržní hodnota v roce

¹¹⁴ Investujte do bohatství, které roste. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 347. ISSN 0322-9254.

¹¹⁵ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 116-121.

1996 však dosahovala již jen 140 mld. Kč, což bylo způsobeno neznalostí a nepřesnými odhady skutečné tržní ceny podniků, jež se navíc od ukončení privatizace neustále vyvíjela. Z tohoto hlediska se ještě nejednalo o trestný čin. Během následujících let však byl z fondů odčerpán, resp. odcizen majetek v přibližné hodnotě 50 mld. Kč, z čehož asi 4/5 byly odcizeny v souvislosti s transformací fondů na běžné akciové společnosti, kterou se tyto fondy chtěly vyhnout přísné regulaci, jíž měly podléhat a která měla být zakotvena v připravované novele zákona o kapitálových trzích. Komise pro cenné papíry při odhadu objemu odčerpaného majetku vycházela z toho, „že se na veřejných trzích obchodovalo s akciemi fondů, jejichž kurz vykazoval diskont v řádu několika desítek procent, což je na vyspělých trzích jev zcela neobvyklý. Diskontem trh takto oceňoval míru znehodnocení (rozkradení) majetku ve fondu.“¹¹⁶

K urychlenému přerodu do akciových společností se mnohé IPF odhodlaly ihned poté, co vešly ve známost informace o připravované novele. Ta měla začít platit 1. července 1996. Do tohoto data transformaci uskutečnilo 89 fondů z celkového počtu 152 IPF, jichž se přeměna týkala. Zápis přeměny v obchodním rejstříku pak mnohdy nesl datum 28. června 1996, přičemž nejrychlejší fondy stihly tuto přeměnu uskutečnit již na podzim roku 1995, ačkoliv se na zápis do obchodního rejstříku běžně čekalo mnoho měsíců. K nejrychlejším IPF pak kromě Harvardských fondů patřily fondy *IPB*, *CS fondy*, *Šrejber Tennis Investing* nebo fondy již zmiňované *Foresbanky*. Transformace IPF na akciové společnosti pak byly na základě žalob minoritních akcionářů bývalých fondů přezkoumány *Nejvyšším soudem*, který rozhodl ve prospěch žalobců a označil tyto transformace za nezákonné.¹¹⁷

Většina transakcí, které sloužily k vykrádání fondů, probíhala mezi spřízněnými stranami (příbuznými, známými, přáteli aj.). K používaným technikám patřily:

- vysoké smluvní pokuty za nedodržení smluv, o nichž účastníci dopředu věděli, že nebudou dodrženy;
- neuhrazení kupní ceny akcií, které vedlo později k likvidaci společnosti, přičemž likvidovaný majetek získala jiná spřízněná strana;

¹¹⁶ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 122-124.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 125.

- splatnost akcií rozložená do desítek let;
- umělé podhodnocení ceny akcií tak, aby nabyvatelé získali od IPF akcie výrazně levněji oproti jejich reálné hodnotě, nebo naopak nadhodnocení jejich ceny v případě, kdy akcie od spřízněné strany nakupoval IPF;
- fakturace fiktivní služeb nebo vyšší ceny služeb, než bývalo obvyklé;
- antedatování smluv;
- bezúplatné půjčování cenných papírů bez řádných záruk;
- založení běžné akciové společnosti, do níž je buď přečerpáván majetek z IPF, nebo jejíž akcie „kryté“ bezcenným majetkem (např. nelikvidní akcie, nedobytné pohledávky, pochybné know-how aj.) odkoupí spřízněný IPF;
- nejrůznější dohody s obchodníkem s cennými papíry.¹¹⁸

5.2.4 Nekalé jednání v Lesním závodě Přimda

Ne zcela korektní jednání provázelo i vznik Lesní společnosti Přimda. Souviselo s machinacemi a spekulacemi s majetkem, jenž měl být převeden na budoucí akciovou společnost. Již v průběhu roku 1991, ještě než oficiálně vstoupily ve známost informace o způsobech a podmínkách provedení transformace lesního hospodářství, se vedení Lesního závodu Přimda dozvědělo o tom, jak by měla privatizace probíhat. Této citlivé informace využilo k tomu, že uměle vytvářelo nadbytečné zásoby dřeva, které velmi často nebyly ani evidovány. Jelikož měla být privatizace lesních závodů původně spuštěna začátkem ledna 1992, avšak datum vzniku lesních společností se postupně posouvalo až na 1. září 1992, měli pracovníci závodů dostatek času, a tak vyprodukované zásoby dřeva byly enormní. Množství zásob výrazně napomohla také větrná kalamita v roce 1991. Pokud již byly zásoby zaevidovány, byly v účetnictví vedeny v tzv. **fázové kalkulaci cen**, např.: cena na pařezu činila 60 Kčs, na odvozním místě 120 Kčs a na expedici 190 Kč za plm (plnometr).¹¹⁹ Při změně stavu zásob, tzn. přesunutím na další místo (pařez – odvozní místo – expediční sklad), se měnila cena za dřevo. Tehdejší prodejní cena dřeva však byla mnohem vyšší – 750 až 1500 Kčs za plm. Lesní závod však dřevo dále neprodával a vyčkával na transformaci. Nejen tedy, že měl závod těsně před transformací obrovské zásoby dřeva, z nichž značná část nebyla evidována, ale jeho zdržováním také uměle navyšoval jeho cenu. Zásluhou toho

¹¹⁸ JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky*, s. 126-128.

¹¹⁹ Plnometr je kubický (krychlový) metr zcela zaplněný dřevní hmotou.

pak nově vzniklá Lesní společnost jen za první tři měsíce samostatného hospodaření dosáhla zisku 30 milionů Kčs, přičemž v následujících letech této částky nedosáhla ani za celý rok. Přitom některé lesní společnosti, které tuto výhodu včasných informací neměly a navíc ani nedisponovaly tak kvalitním dřevem jako Lesní závod Přimda, dosahovaly zisku jen velmi obtížně, mnohé dokonce krachovaly, např. Lesní společnost Františkovy Lázně.

Ziskové hospodaření Lesní společnosti Přimda bylo ovlivněno také blízkostí hranic a zájmem německých odběratelů o dřevo. Zpočátku mohla lesní společnost dřevo exportovat sama, přičemž od finančního úřadu získávala zpět DPH. Později ale byla podnikem Lesy ČR vybrána „za podivných okolností“ jako výhradní exportér *Hradecká lesní a dřevařská společnost, a.s.* LS Přimda mohla dřevo vyvážet pouze přes výše zmíněnou společnost, čímž tak přišla o výhody, které se s vývozem pojily, zejména o příjmy z vrácené DPH.¹²⁰

Při transformaci na akciovou společnost pak byli zaměstnanci LZ Přimda různými nátlakovými metodami nuceni k zakoupení zaměstnaneckých akcií. Kromě naznačování možné ztráty zaměstnání jim bylo často naslibováno výrazné zhodnocení jejich investic, případně byly kupónové knížky vykupovány za 1 500 Kčs oproti pořizovací ceně v hodnotě 1 000 Kčs. Následně společnost hospodařila tak, aby nevykazovala hospodářský zisk, čímž nemohla dostát svým závazkům. Zaměstnanci byli dále ujišťováni, že se jim investice navrátí v horizontu deseti let, ovšem nakonec jim bylo vyplaceno podstatně méně, než jim bylo naslibováno.¹²¹

Další problém představovala výběrová řízení na práce v lese pořádaná Lesy ČR. Tato řízení na většině území vyhrál úzký okruh firem, které šly do výběrových řízení s dumpingovými cenami až o 50 % nižšími, než byly ceny nabízené ostatními subjekty. V podmínkách výběrových řízení sice bylo ustanovení, že z řízení bude vyřazen účastník, který nabídne cenu výrazně odlišnou od ostatních nabídek, ale nebylo stanoveno o kolik. Firmy, které vyhrály řízení, často neměly žádné prostředky, kterými by mohly práce provádět, a tak si najímaly místní lesní

¹²⁰ RŮŽIČKA, Milan a Petr KRAUS. *Lesní společnost Přimda*. Rozhovor s Ing. Milanem Růžičkou, nar. 26. 10. 1959, bývalým členem představenstva Lesní společnosti Přimda, a Ing. Petrem Krausem, nar. 11. 11. 1949, bývalým poslancem ČNR. Přimda, 17. 11. 2019. Dostupné také z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/>

¹²¹ VIMROVÁ, Jiřina. *Lesní společnost Přimda: rozhovor s Jiřinou Vimrovou*, nar. 24. 1.1952, bývalou členkou představenstva Lesní společnosti Přimda. Přimda, 18. 11. 2019.

společnosti. Pěstební práce za nabídnutých podmínek pro ně nebyl nikdo ochoten provádět, a tak tyto firmy smluvní podmínky s podnikem Lesy ČR neplnily. Přesto s nimi Lesy ČR smlouvu nevypověděly, a to z toho důvodu, že smluvní podmínky výpovědi pro neplnění stanovených ujednání byly zcela nedostatečně koncipovány. Takovýchto výběrových řízení, vypisovaných Lesy ČR, se v průběhu roku realizovalo vždy několik. Lesní společnost Přimda pak jeden rok nevyhrála ani jedno z nich, čímž se cítila poškozena, neboť přicházela o práci pro své zaměstnance.¹²²

¹²² VIMROVÁ, Jiřina. *Lesní společnost Přimda*. Rozhovor s Jiřinou Vimrovou, nar. 24. 1. 1952, bývalou členkou představenstva Lesní společnosti Přimda. Přimda, 18. 11. 2019.

Závěr

V této diplomové práci, věnované procesu privatizace se zaměřením na lesní hospodářství, jsem si položila tři základní cíle. Prvním bylo vysledovat kroky, které předcházely privatizaci lesního hospodářství. Jelikož privatizaci tohoto odvětví provázela řada složitých otázek a bylo nutno přistupovat k ní komplexně, s přihlédnutím k mnoha faktorům, byla privatizace lesního hospodářství zařazena až do její druhé vlny.

Samotné privatizaci předcházela řada jednání České národní rady, a to jak ve spolupráci s odvětvovými ministerstvy, jimiž byly v případě lesnictví Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí, tak také ve spolupráci s nejrůznějšími výbory (např. Výborem pro životní prostředí a urbanismus) a dalšími organizacemi angažujícími se v oblasti lesnictví a životního prostředí.

Lesy bývalého Československa byly před rokem 1989 téměř ve výlučném držení státu a podléhaly, stejně tak jako jiná odvětví, centrálnímu plánování. Bylo nutno zvážit, zda vůbec a do jaké míry lze lesní hospodářství privatizovat. Předně musely být chráněny celospolečenské zájmy, jimiž byla v případě lesnictví míněna péče o národní přírodní bohatství a celková ochrana životního prostředí. Jelikož byly mnohé lesy před rokem 1948 majetkem soukromých vlastníků, bylo nezbytné vypořádat se také s nároky restituentů. V neposlední řadě pak bylo třeba vzít v potaz národohospodářské a ekonomické aspekty lesnictví.

Na základě jednání České národní rady pak bylo přijato rozhodnutí, že lesy, stromy v nich a lesní půdní fond zůstane i nadále majetkem státu a privatizovány budou pouze obslužné činnosti, jako jsou pěstební péče, těžba, přibližování dřeva a jeho prodej. Předmětem sporů se stala otázka právního postavení soukromých vlastníků. Ministerstvo zemědělství prosazovalo, aby se bývalé lesní závody, které se výše uvedeným obslužným činnostem věnovaly před rokem 1989, transformovaly převážně v akciové společnosti. Proti těmto snahám se stavěla převážná část lesnické veřejnosti, neboť se obávala toho, že akciové společnosti budou preferovat zisk oproti ochraně lesa a pěstební péči a že bude zabráněno vzniku drobného a středního podnikatelského sektoru, a tím pádem i vytvoření zdravého konkurenčního prostředí. Přes všechny tyto obavy Ministerstvo zemědělství tuto svou koncepci nakonec prosadilo, přestože nikoliv výlučně. Vedle

akciových společností, jež převažovaly, byly zakládány i společnosti jiného právního postavení, zejména společnosti s ručením omezeným.

V roce 1992 pak došlo ke zrušení národního podniku Československé státní lesy a k jeho následné transformaci. Původní lesní závody byly na základě schválených privatizačních projektů transformovány ve většině případů na jedné straně v akciové společnosti, které vlastnil Fond národního majetku a které se následně měly stát předmětem kupónové privatizace, v níž měly získat tyto společnosti reálné vlastníky, a na straně druhé v příslušné lesní správě, které byly součástí nově vzniklého státního podniku Lesy České republiky.

Z převodu vlastnictví formou prodeje, ať již přímého či prostřednictvím kupónů, pak byl vyjímán lesní majetek, na nějž byly uplatňovány restituční nároky. Restituce byly s privatizací propojeny zákony, které umožňovaly, aby restituční nároky, které nemohly být plněny formou přímé naturální restituce, mohly být hrazeny z výnosů privatizace. Po dokončení malé a velké privatizace a vypořádání se s většinou restitučních nároků necírkevní povahy bylo v roce 1999 přistoupeno na základě zákona 95/1999 Sb. také k privatizaci lesního půdního fondu, přestože byla jeho privatizace původně odmítána. Na základě zvážení všech aspektů a s přihlédnutím k ekonomické udržitelnosti ale zákonodárci nakonec došli k rozhodnutí, že je možné privatizovat ty části lesa, jež z hlediska ochrany životního prostředí a z hlediska národohospodářského nedosahují pro stát mimořádného významu a je tudíž možné uvolnit je pro soukromé podnikání. Tato privatizace se pak týkala pouze menších, odloučených lesních celků, které byly přesně vymezeny zákonem. Od roku 2012 probíhají také církevní restituce, které byly z valné části dořešeny již v roce 2018. Poslední výzva k předání majetku byla u povinné osoby Lesy ČR podána v roce 2019, přičemž značná část majetku byla církvím navracena ve formě náhradního finančního plnění.

Druhým cílem mé diplomové práce bylo přiblížit konkrétní případ privatizace lesního hospodářství, a to Lesního závodu Přimda, která probíhala ne zcela korektně. S druhým cílem je pak propojen i třetí cíl, který se snaží poukázat na nekalé či protiprávní jednání spojené s privatizací a s podniky z ní vzešlými. Ohledně privatizace Lesního závodu Přimda jsem vycházela z rozhovorů a přímých svědectví bývalých účastníků privatizace. Výsledkem, k němuž jsem v práci dospěla, je zjištění, že privatizaci doprovázely mnohdy praktiky, které

se neslučovaly s dobrými mravy či byly dokonce protiprávními, čemuž se nevyhnul ani Lesní závod (resp. společnost) Přimda. Při privatizaci mnohdy docházelo k různým formám vyvíjení nátlaku na držitele kupónů, neplnění slibů a následně k rozkrádání majetku, zejména sdružovaného v investičních privatizačních fondech. V Lesní společnosti Přimda např. došlo k nátlaku na zaměstnance se záměrem přimět je k nákupu akcií právě této společnosti pod pohrůzkou ztráty zaměstnání či ke zneužití informací obdržených neoficiální cestou k získání konkurenční výhody.

Cíle práce se mi podařilo naplnit. Předmětem dalšího zkoumání by mohlo být konečné rozložení vlastnictví bývalých státních lesů, k němuž však může být přistoupeno až po dokončení církevních restitucí. Problémem, s nímž je třeba se vypořádat, zůstávají mnohdy neexistující statistiky a rozdílně vedená evidence.

Resume

The purpose of this diploma thesis is to analyze the privatization of state property, focusing primarily on forestry. First chapter introduces the issue in general, presents the classification and methods of privatization, and also legal background and institutions which were connected to privatization. The next part analyses the voucher privatization as a specific method used for the transfer of property in the former Czech and Slovak Federative Republic. It also discusses the issue of restitution, which was interconnected with privatization in terms of laws, which were designed not only for the property transfer but also for the reduction of injustice. A substantial part of this paper concerns the transformation of forestry and negotiations in the Chamber of Deputies of the Czech Parliament, which preceded this transformation. The privatization of the Přimda Forestry Office is presented as an example of privatization. The last chapter focuses on the criticism of privatization and on examples of immoral or even lawless behavior not only during the preparations of privatization and the privatization itself, but also after it was finished. The aim of the thesis was to present a comprehensive view of the issues of forestry privatization and the problems which were connected with it. Interviews with actual participants in privatization of this branch were used.

Použité zdroje

BLUĐOVSKÝ, Zdeněk. Minulost a přítomnost obecních lesů. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 318. ISSN 0322-9254.

Investujte do bohatství, které roste. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 347. ISSN 0322-9254.

JEŽEK, Tomáš. *Privatizace české ekonomiky: její kořeny, metody a výsledky*. V Praze: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1069-3.

KOUBA, Karel. Transformace a privatizace v původních představách a třináct let poté. In: KOUBA, Karel, Ondřej VYCHODIL a Jitka ROBERTS. *Privatizace bez kapitálu: Zvýšené transakční náklady české transformace*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004, s. 33. ISBN 80-86729-11-7.

Kuponová privatizace: druhá vlna (vybrané údaje). Praha: Merkur Praha, a.s. v nakladatelství Artproject Šmejkal, [1995].

Kupónová privatizace: první vlna (vybrané údaje). [Praha]: Informační středisko CKP, 1993, 173 s.

MORÁVEK, František. Problematika privatizace státních lesů v České republice. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 315. ISSN 0322-9254.

OLIVA, Jiří. Jak dál v Lesích České republiky. *Lesnická práce: Časopis pro lesníky a majitele lesů*. Kostelec nad Černými lesy: Čs. matice lesnická, 1993, **72**(11), s. 317-318. ISSN 0322-9254.

RICHTER, Tomáš. *Kuponová privatizace a její vlivy na správu a financování českých akciových společností*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1012-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. Stav a problémy privatizace v ČR. In: ONDRČKA, Pavel. *Specifika transformačního procesu ČR: závěrečná etapa výzkumného úkolu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2783-5.

TŘÍSKA, Dušan. Východiska, cíle a principy provedení kupónové privatizace. In: TŘÍSKA, Dušan a Václav KLAUS. *Kupónová privatizace*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. ISBN 80-86547-02-7.

VYCHODIL, Ondřej. Dopady postprivatizační koncentrace vlastnictví na výkonnost českých podniků. In: *Privatizace bez kapitálu: zvýšené transakční náklady české transformace*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004. ISBN 80-86729-11-7.

ZEMAN, Karel. *Analýza privatizace a restitucí v ČR: transformace národního hospodářství, zejména liberalizace vlastnických práv: privatizace, restituce a ostatní systémové změny*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3796-9.

ZEMAN, Karel. *Analýza privatizačního procesu v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2939-1.

ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989-2004*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-922-x.

Stenozáznamy:

Těsнопisná zpráva o 20. schůzi České národní rady 18.-21. 6. a 8. 7. 1991. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 21. 6. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/020schuz/s020041.htm>

Těsнопisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 8. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

Těsнопisná zpráva o 23. schůzi České národní rady konané 8. - 11. října 1991. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 10. 10. 1991. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/023schuz/s023001.htm>

Rozhovory:

RŮŽIČKA, Milan a Petr KRAUS. *Lesní společnost Přimda*. Rozhovor s Ing. Milanem Růžičkou, nar. 26. 10. 1959, bývalým členem představenstva Lesní

společnosti Přimda, a Ing. Petrem Krausem, nar. 11. 11. 1949, bývalým poslancem ČNR. Přimda, 17. 11. 2019. Dostupné také z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/>

VIMROVÁ, Jiřina. *Lesní společnost Přimda*. Rozhovor s Jiřinou Vimrovou, nar. 24. 1. 1952, bývalou členkou představenstva Lesní společnosti Přimda. Přimda, 18. 11. 2019.

Elektronické zdroje:

GLÜCK, Peter a Wolfgang SAGL. *Expertisa na téma Organizační struktura Lesů České republiky*. Vídeň, 31. 1. 1992, 26 s. Dostupné také z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Sagl_Glueck_Viden.pdf

JELÍNEK, Petr. Vývoj podnikání v lesnictví, lesnické zakázky, obchod se dřevem. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, ©2017, s. 17 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

KLAUS, Václav. Spor o devadesátá léta: poznámky k problémům postkomunistické transformace. In: *Václav Klaus* [online]. © 2010, 7. 10. 2004 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1896>

Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012 [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_lcr_1.pdf

KRAUS, Petr. *Koncept vystoupení v ČNR*. [Přimda], [1992]. Dostupné také z: http://cesky-les.cz/lindaK.1/Koncept-vystoupeni-Petr_Kraus-CNR.pdf

Koncepce Ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012 [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/dk_koncepce_hp_lcr_1.pdf

Lesnatost ČR je 34 %. In: *Www.uhul.cz* [online]. Brandýs nad Labem: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, © 2021 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z:

<http://www.uhul.cz/rychle-informace/85-lesnatost-cr-je-33-8>

Novela zákona o zrušení Fondu národního majetku zefektivní hospodaření státu [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2018 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/novela-zakona-o-zruseni-fondu-narodniho-33640>

OLIVA, Jiří. Transformace, její široký kontext (stav hospodářství, důvody, politická situace), založení LČR. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, © 2017, s. 10 [cit. 2021-02-02]. ISBN 978-80-02-02762-1. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

Přehled organizačních jednotek Lesů ČR. *Lesy České republiky s. p.* [online]. Hradec Králové: Lesy ČR, © 2021 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://lesycr.cz/organizacni-jednotky/>

ŘÍHA, Mikuláš. Z historie státního podniku Lesy ČR. In: *25 let Lesů ČR v rozhovorech a datech* [online]. 2017 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2018/01/25_let_LCR_PUBLIKACE.pdf

SLOUP, Miroslav. Praktický kontext transformace, regionální dopad, pěstování a ochrana lesa. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, © 2017, s. 14 [cit. 2021-02-09]. ISBN 978-80-02-02762-1. Dostupné z: https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

Statut státního podniku Lesy České republiky, s.p. *Lesy České republiky s. p.* [online]. Hradec Králové: Lesy ČR, © 2021, 1. 9. 2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2018/08/statut-lcr-1-9-17.pdf>

SZÓRÁD, Daniel. Současnost, církevní restituce, nejbližší budoucnost státních lesů. In: *XX. sněm lesníků: 25 let od transformace a založení LČR* [online]. [Brno]: Česká lesnická společnost, ©2017, s. 21 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z:

https://lesycr.cz/wp-content/uploads/2017/11/Snem_lesniku_sborn%C3%ADk_2017.pdf

Úplný výpis z obchodního rejstříku, vedeného Městským soudem v Praze: oddíl C, vložka 246346 [online]. Praha: Městský soud, 18. 11. 2019 [cit. 2021-02-19].

Dostupné z: <http://cesky-les.cz/lindaK.1/vypis-OR-229790-uplny.pdf>

VOLZ, Karl-Reinhard. *Expertisa na téma Koncepce ekonomické reformy lesního hospodářství a privatizace podniku Lesy České republiky* [online]. Mnichov, 1992 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: [http://cesky-](http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf)

[les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf](http://cesky-les.cz/lindaK.1/Preklad_expertizy_Volz_Mnichov.pdf)

Zákony:

ČESKO. Zákon č. 61 ze dne 28. října 1977 o lesích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1977, částka 20. Dostupné také z: [61/1977 Sb. Zákon o lesích \(zakonyprolidi.cz\)](http://zakonyprolidi.cz/61/1977_Sb._Zakon_o_lesich)

ČESKO. Zákon č. 427 ze dne 25. října 1990 o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní republiky*. 1990, částka 73. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-427>

ČESKO. Zákon č. 92 ze dne 22. března 1991 o podmínkách převodu státu na jiné osoby. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní republiky*. 1991, částka 20, Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-92>

ČESKO. Zákon České národní rady č. 171 ze dne 24. května 1991 o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1991, částka 36. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-171>

ČESKO. Zákon č. 95 ze dne 25. května 1999 o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*

České republiky. 1999, částka 36. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-95>

ČESKO. Zákon č. 428 ze dne 5. prosince 2012 o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 155. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-428>

Přílohy

Rozhovor s Jiřinou Vimrovou

Rozhovor byl veden s bývalou ekonomkou a účetní Lesního závodu Přimda a tehdejší členkou představenstva Jiřinou Vimrovou, nar. 24. 1. 1952. K tématu se vyjadřoval i bývalý poslanec ČNR Ing. Petr Kraus, nar. 11. 11. 1949.

J. Vimrová: To všechno spadalo pod Ministerstvo zemědělství, na základě jeho rozhodnutí jsme privatizovali, stejně tak jako např. Lesní závod Přimda. Jejich nadřízenými byly Západočeské státní lesy v Plzni. Privatizovali jsme podle účetní závěrky inventurních seznamů a museli jsme to rozdělit na dva subjekty. Jedno bylo to, co zůstalo státu, lesy a pozemky a k tomu hájenky. Ostatní přidružené výroby, např. pila, manipulace, MTZ, dílny, mechanizační středisko. Sklady se privatizovaly zvlášť, nebyly součástí Lesů. Pozemky, honitby zůstaly ČR, včetně provozních budov. Ty byly v účetnictví vedeny zvlášť. Nedalo se to tedy ošidit, protože lesní věci byly zvlášť, a pak ty přidružené, jako pila, manipulace.

Podle toho se to rozdělovalo na základě rozvahy, musely souhlasit inventurní seznamy s rozvahou v účetnictví. Takže ty peníze a majetek podle seznamu, jednotlivé věci. Tak se to všechno rozdělovalo. Stát musel vypořádat restituce, to nemohlo zůstat akciové společnosti. Takže tady byli hlavně nejvíc třeba Kolowrati.

Potom tu byly městské lesy. Vznikly dva subjekty. Lesy ČR, ty byly v Hradci Králové, a akciová společnost – Lesní společnost Přimda, a.s. se sídlem v Tachově. Této společnosti připadli zaměstnanci, které donutili, aby vložili sem ty kuponové knížky za tisíc korun, které mohli vložit kamkoli, tak aby nepřišli ti lidé o práci.

L. K.: To jsem nevěděla.

J. Vimrová: Oni jim řekli, že pokud chtějí mít zaměstnání, tak by to bylo vhodné to vložit do akciovky. Tím vlastně oni získali nějaké peníze, nevím, kolik byly ty body odtajněné státem, protože to nebylo za korunu. Peníze na majetek, který jim zůstal.

Tam se rozdělovaly ještě peníze, Lesní závod Přimda si vedl velice dobře, měli peníze na pěstební činnosti, to, co se jí týkalo, šlo státu, a zbytek – rezervy na opravy – šel zase akcionářům. Všechny pozemky na Lesy ČR. Hájenky, kde bydleli hajní, a polesí zůstaly státu, a ještě ty budovy, kde nebylo jisté, jestli se budou vracet nebo

ne, jako třeba Casino. Nakonec ho potom získala obec soudně, některé nebyly zapsány ani na katastru, jako studny, které se dřív nezapisovaly, že to bylo součást pozemku. Tak pak jsme to museli zapisovat po nocích, spoustu dní, protože jsme to pak museli odevzdat na Ministerstvu zemědělství. Oni na to měli určitou dobu, aby to zkontrolovali, měli na to sestavy. My jsme je znali, protože ty programy, které užívaly lesy, užívali i na ministerstvu. Nejdřív to zkontroloval kraj, potom ministerstvo, jestli je to správně a neošidili jsme je. První uzávěrku jsme vezli do Prahy na Fond národního majetku, pak už to převzali akcionáři.

L. K.: Kolik lidí bylo v té akciovce, kteří to vlastnili?

J. Vimrová: Lesní závod Přimda měl asi 350 zaměstnanců a ti kromě hajných přešli na akciovku, někteří šli do soukroma. Za Lesů se již kupovaly traktory, pily – soukromníci. Stroje, které zbyly, přešly akciovce – byty, pily. Na bytech vlastníci rejžují dodnes.

Ing. P. Kraus: Dělal se srovnávací tabulky, těžilo se a zásoby nikde nebyly evidované, zásoby, švindlování hajných. Dvojitá kontrola zásob a fakturací. Oni to nefakturovali. Vytěžili a neplatili je podle toho, kolik vytěží, ale měsíčně. Bylo toho v republice hrozně moc, přišlo několik dopisů. Není žádný důkaz. Někdo se o tom vůbec bavit nechtěl, při shánění rozhovorů.

J. Vimrová: Zásoby v lesích se musely automaticky snížit. V deseti letech se to dá ztratit. Nebyla ještě valná hromada, proto se to vezlo do Prahy. Tři akcionáři si na tom nahrabali, už je to promlčené, nevím, jak fungovaly archivy, vše se vozilo do Klatov. Ti se k tomu dostali nějakým způsobem, lidé kuponovky dávali již do těch lesů. Pozvali si mě a Růžičku, on musel skončit a já jsem skončila sama, protože jsem nechtěla s nimi spolupracovat. Měli vlastní programy, naslibovali jim podíl na zisku. Byly lesy Planá, Přimda, Stříbro, pak si to spojili dohromady, rozprodali, co se dalo. Proдали pilu, dílny.

L. K.: Neměli z toho podíl?

J. Vimrová: Dali jim za knížku místo 1000 korun 1500.

L. K.: Kde vzali ty peníze?

J. Vimrová: Z toho, jak to rozprodali. Na základě kuponových knížek a museli si vzít úvěr. Měli známé v bance. Není zisk, takže nejsou dividendy. Za deset let jim

řekli. Po spojení Přimdy a Plané jim dali pár korun. Někomu tisícovku nebo něco navíc. Nevím to jistě, já jsem tam kupónovku nedávala.

Ing. P. Kraus: V některých zemích to dopadlo katastrofálně. Já jsem to dal do Telecomu a ČEZu – veliké peníze jsem z toho měl. Ti lidé, kteří uvažovali, to dali do těch podniků, které patřily státu, tedy do ČEZu, Telecomu, než se to zprivatizovalo. Rodiče něco dali do fondů a z těch nebylo nic.

L. K.: A kolik na to potřebovali těch knížek, jak to bylo se základním kapitálem?

Ing. P. Kraus: V 90. letech to nebylo s akciovými společnostmi tak jako dnes a lidé nepotřebovali žádný svůj základní kapitál k tomu, aby ji mohli založit nebo získat. V kuponové privatizaci byla hodnota knížky 1035 Kčs a bylo v ní 10 kupónů po 100 bodech. Účetní hodnota ve druhé vlně dělala 25 160 Kč, dle stanoveného kurzu. Jeden kupón tedy dělал 251,60 Kč, takže na tento konkrétní případ k získání a.s. bylo potřeba téměř 3000 knížek.

J. Vimrová: Prodělali na tom ti lidé, kterým naslibovali. Udělali jim smlouvu, že dostanou 20 tisíc, a nedostali nic, odjeli do ciziny. Bylo to těžké, když nebyly žádné zákony ani zkušenosti. Dalo se to obejít. Bylo i pár soukromníků. Zákony o investičních fondech teprve vznikaly. Tehdy byly jiné podmínky, za kterých se poskytovaly úvěry v tržním prostředí. První v roce 1990. Tahle privatizace byla v roce 1992.

L. K.: Vy jste dělala účetnictví pro?

J. Vimrová: Lesní závod Přimda.

L. K.: Proč se ti lidé s nimi nesoudili, když měli dostat 20 tisíc?

J. Vimrová: To se nedalo udělat, protože neměli hospodářský zisk. Hospodařili tak, aby nemusely být dividendy. Protože lesy vždycky zisky měly. Program převzal jiný účetní. Oni nechtěli, aby se jim to v účetnictví setkalo. Takže jsem za to nechtěla zodpovídat. Dříve tam pracovali tzv. TH pracovníci, potom polesný, to byl vedoucí polesí, a ten měl pod sebou hajné. Každý polesný měl nějaký úsek, protože polesí bylo veliké, tady byl Mílov, Diana, Bor, Pavlovice, dohromady asi 10 rajónů. Skončil Tachov a Sedliště a přešlo to sem.

L. K.: Tam mohli být i nějakí soukromníci, kteří sami těžili?

J. Vimrová: Vznikaly firmy OSVČ. Nechtěly mít zaměstnance. Protože to je schwarz systém. Nechtěly za zaměstnance platit zdravotní a sociální. Koupily si

pily a musely si tohle vše platit samy. Firmy jim jen zaplatily práci. Udělala se jen smlouva za jako cenu. Byly faktury. Je to zakázané, ale obchází se to. Když se to týká hlavní činnosti, musí mít zaměstnance. Ale na vedlejší se to takto může dělat. U sezonních prací nemáš zaměstnance na celý rok, a to ti lidé taky nechtějí. Dělají chvilku tady, chvilku tam. I v zemědělství i lesnictví, nechtějí být zaměstnanci.

L. K.: Rozprodali to?

Ing. P. Kraus: Fungují pořád, ale nevykonávají snad žádnou lesnickou činnost.

J. Vimrová: Akciovka má bytové hospodářství, nákup a prodej dřeva.

Ing. P. Kraus: Jeden rok nezískali ani jednu zakázku od Lesů ČR, nevyhráli žádné výběrové řízení, jezdili do Švédska, tam si koupili stroj a zase ho tam prodali. Lesy ČR Hradec Králové vypisují tendry na práci, ve výběrovém řízení si je vyberou. Přimda, a. s. to nevyhrála.

Rozhovor s Ing. Milanem Růžičkou

Ing. Milan Růžička, nar. 26. 10. 1959, bývalý člen představenstva Lesní společnosti Přimda se osobně se zúčastnil přípravy privatizačního projektu transformace Lesního závodu Přimda na Lesní společnost Přimda, a.s. K tématu se vyjadřoval i Ing. P. Kraus, nar. 11. 11. 1949, bývalý Poslanec ČNR.

L. K.: Jak to bylo v privatizačním projektu s finančními prostředky?

Ing. M. Růžička: Přebytek hospodaření byl v projektu zahrnut do privatizovaného majetku proto, aby společnost měla do začátku provozní kapitál. Navíc se převedly do jejího majetku i zásoby dřeva. Lesní závod Přimda na tom byl se zásobami velmi dobře, protože v roce 1991 byla poměrně velká větrná kalamita a objem zásob byl velmi vysoký. Zásoby byly v účetnictví vedeny v tzv. fázové kalkulaci za ceny, např. na pařezu 60 korun, na odvozním místě 120 korun a na expedici 190 korun za kubík. Při změně stavu zásob, tzn. přesunutím na další místa (pařez-odvozní místo-expediční sklad), se měnila cena za dřevo. Tehdejší tržní cena ale byla mnohem vyšší – až 1500 korun za kubík.

Ing. P. Kraus: V tom vlastně byl na začátku obrovský zisk některých privatizovaných společností. O tom, jak bude privatizace probíhat, se dozvědělo vedení lesních závodů už v průběhu roku 1991. Privatizace lesních závodů měla být spuštěna začátkem ledna 1992, ale datum vzniku lesních společností se stále

posouvalo, postupně až na 1. září 1992. Pracovníci společností tak měli dost času na vytvoření co největšího objemu zásob. Na některých lesních závodech se důsledně chopili příležitosti a vytvořili přímo enormní zásoby. To vím z podnětů některých lesníků, které jsem dostával jako poslanec ČNR. Tehdy to bylo naprosto legální. Zřejmě se jednalo o záměr pracovníků Ministerstva zemědělství ČR, kteří celou reformu lesního hospodářství chystali.

Reformu hospodaření ve státních lesích připravovala skupina lidí z Východočeského kraje, jmenovitě Ing. Domes, Ing. Mičánek, Ing. Oliva a další, spolu s tehdejšíím náměstkem ministra zemědělství pro lesní hospodářství Ing. Rybníčkem. Proti koncepci ministerstva se postavila velká část lesnické veřejnosti, a to jak jednotlivci, tak odborné instituce a profesní sdružení, zejména Jednota lesnická a Česká lesnická společnost. Závažná byla i odmítavá stanoviska v Evropě uznávaných expertů z univerzit v Mnichově a ve Vídni. ČNR přijala 11. 10. 1991 usnesení č. 259, kterým po vládě ČR požadovala zejména ujasnění celé koncepce a rozsahu privatizovaného majetku. Při kontrole plnění usnesení 23. 1. 1992 nebyl přítomen ministr Kubát a tehdejší místopředseda vlády Antonín Baudyš přednesl naprosto neuspokojivou zprávu, která svědčila o jeho zásadní neznalosti problematiky.

Předložené písemné vyjádření Ministerstva zemědělství k námitkám a expertizám obsahovalo nepravdivé, smyšlené, zkreslené a neúplné informace. Během jednání pracovníků ministerstva s výborem ČNR pro životní prostředí a urbanismus dne 20. 2. 1992 byly pracovníky Ministerstva zemědělství ČR prezentovány informace o koncepci reformy, která už v té době byla prováděna výrazně rozdílně. Tehdy, krátce před volbami, už nebyla politická vůle tento vývoj zvrátit, čehož skupina pracovníků ministerstva dokonale využila.

Prosadila svou koncepci, která zcela jistě nejlépe plnila jejich osobní plány do budoucna, následně ji schválila vláda ČR svým usnesením. Jsem přesvědčen, že ani vláda nebyla úplně pravdivě o koncepci informována. Schválené usnesení vlády, jako kolektivní rozhodnutí, nemohlo být soudně přezkoumáváno.

Podivností, které celý proces provázely, bylo nespočet. Např. již zpočátku roku 1992 skupina lidí spolu s Ing. Domesem připravovala vznik banky s názvem Foresbank, které byla udělena bankovní licence až v roce 1993. Již v roce 1992 do této soukromé firmy, která ještě neměla statut banky, vložil tehdejší ministr

zemědělství Bohumil Kubát základní kapitál, aniž v ní měl stát jakýkoli podíl. Banka se po udělení licence zabývala financováním některých subjektů podnikajících v lesnictví. Vyšetřování podání pro podezření možného protiprávního jednání ministra Kubáta bylo někdy na přelomu let 1992/1993 odloženo. Orgány činné v trestním řízení na jeho jednání neshledaly spáchání trestného činu.

L. K.: Podle čeho se rozlišoval převáděný majetek – tzn., co se převede na stát, co na akciovou společnost apod.?

Ing. M. Růžička: Majetek byl v účetnictví rozlišen podle tzv. výkonů, např. výkon 700 se nazýval, myslím, výrobní režie, 500 bytové hospodářství. Podle výkonů byl pak majetek automaticky zahrnut do majetku akciové společnosti – výkon 700, nebo zůstal v majetku státu, tzn. státního podniku Lesy ČR – výkon 500.

L. K.: Jak to bylo s akcionáři Lesní společnosti Přimda, a.s.?

Ing. M. Růžička: Akciová společnost byla založena rozhodnutím Fondu národního majetku České republiky, ve které byl 100% akcionářem stát. Základní jmění společnosti bylo 69 611 000 Kčs, počet akcií byl 1 000, to znamená, že cena jedné akcie byla 69 611 Kčs.

Noví akcionáři získali akcie až ve 2. vlně kuponové privatizace. Během tohoto procesu získali akcie jednotliví akcionáři jako držitelé investičních kuponů (DIK). Dále vznikaly investiční fondy, které akcie koupily od akcionářů. V Lesní akciové společnosti Přimda, a.s. získal zhruba 20% podíl investiční fond Forestinvest, který na valné hromadě 23. 8. 1995 ovládl akciovou společnost dosazením svého vedení.

L. K.: Jak akciová společnost hospodařila?

Ing. M. Růžička: Vznikem společnosti byla ukončena návaznost na státní rozpočet a společnost musela samostatně hospodařit. Jak už jsem řekl, Lesní společnost Přimda měla na začátku poměrně velkou výhodu v zásobách dřeva a díky tomu jen za první tři měsíce samostatného hospodaření dosáhla zisku zhruba 30 milionů korun. V následujících letech už takového zisku společnost nedosáhla ani za celý rok. Vím o jiných společnostech, které takovou výhodu neměly, a navíc v jimi obhospodařovaných lesích nebylo tak kvalitní dřevo jako u nás, a tak jen obtížně dosahovaly zisku, některé z nich dokonce krachovaly, např. Lesní společnost Františkovy Lázně.

L. K.: Jak se dařilo hospodařit Lesní společnosti Přimda, a.s. v dalším období?

Ing. M. Růžička: Paní Vimrová, členka představenstva a ekonomka společnosti, zásadně nesouhlasila s nákupem investic, např. nákladních automobilů na odvoz dřeva na úvěr. Schválila nákup pouze s použitím prostředků našetřených z výsledků hospodaření.

Mohli jsme využít blízkosti hranic a zájmu německých odběratelů o dřevo. Zpočátku jsme mohli dřevo exportovat přímo a od finančního úřadu jsme dostávali zpět DPH. Později byla podnikem Lesy ČR za podivných okolností vybrána jako výhradní exportér Hradecká lesní a dřevařská společnost, a.s., přes kterou jsme byli povinni dřevo za hranice vyvážet, a o tuto výhodu jsme tak přišli. Subjektem vratky DPH byl exportér. Nevýhody z toho plynoucí byly pro nás značné: kromě výpadku příjmů z vrácené DPH zmíněná firma převzala všechny naše smlouvy s odběrateli v zahraničí, měla tři měsíce splatnost faktur apod.

Dalším problémem byla výběrová řízení na práce v lese pořádaná Lesy ČR. Tato řízení na většině území vyhrál úzký okruh firem, které šly do výběrových řízení s dumpingovými cenami až o 50 % nižšími, než byly ceny nabízené ostatními subjekty. V podmínkách výběrových řízení sice bylo ustanovení, že z řízení bude vyřazen účastník, který nabídne cenu, která se výrazně odlišuje od ostatních nabídek, ale nebylo stanoveno o kolik. Firmy, které vyhrály řízení, často neměly žádné prostředky, kterými by mohly práce provádět, a tak si najímaly místní lesní společnosti. Pěstební práce za nabídnutých podmínek nebyl pro ni nikdo ochoten provádět, a tak tato firma smluvní podmínky s podnikem Lesy ČR neplnila. Přesto s nimi Lesy ČR smlouvu nevyprávěly proto, že smluvní podmínky výpovědi pro neplnění podmínek byly zcela nedostatečně koncipovány.